

1993. XLVII. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

Alapította: Heimler Károly

Kiadja:
a Soproni Szemle Alapítvány

Főszerkesztő: MOLLAY KÁROLY

Szerkesztőbizottság:

ASKERCZ ÉVA, BIRCHER ERZSÉBET, CSAPODY ISTVÁN, DOMONKOS OTTÓ, GRÜLL TIBOR, HÁRS JÓZSEF titkár, olvasó- és technikai szerkesztő, HORVÁTH ZOLTÁN, KÖRNYEI ATTILA, KUBINSZKY MIHÁLY, METZL JÁNOS, SARKADY SÁNDOR, TURBULY ÉVA

1993. XLVII. ÉVFOLYAM 1. SZÁM / Hárs József: Soproni Művészetbarátok Köre (1958–1991)

Hárs József: Soproni Művészetbarátok Köre (1958–1991)

1. Régóta szokás az egyesületek tagságának osztályozása alapítókra, rendes tagokra és pártolókra. Bár ezt a csoportosítást már az alapszabályban megfogalmazzák, a paragrafus mégsem fedí mindig egészen a valóságot¹⁽¹⁾. Az eltérés mértéke változó, az viszont végképp ritkaságszámba megy, hogy egy ilyen társadalmi alakulat csupán pártolókból álljon. S azok is úgy jönnek össze bizonyos rendszerességgel, hogy az alakulás állapotát sohasem cserélik fel valami véglegesre, e halmazállapotot valamilyen szervezetre. Mégis volt ilyen az elmúlt évtizedekben: a kétszer is nekirugaszkodó Soproni Művészetbarátok Köre.

Századunk napsugarasabb első felében minden valamirevaló egyesület aktív magja a tényleges alapítókból és a rendes tagok egy (kis) részéből állt. Ez figyelhető meg a számunkra most érdekes Soproni Képzőművészeti Körben, a Liszt Ferenc Zeneegyesület, a Frankenburg Irodalmi Kör sorai között éppúgy, mint az amatőr fényképészek röviden Fotóklubnak emlegetett együletének összejövetelén. És ne feledkezzünk meg a soproni Magyar Színpártoló Egyesületről sem.

A belügyminiszter által jóváhagyott alapszabályok pontosan meghatározták a szóban forgó társulások céljait. Ezek pártolását, elősegítését azok is vállalták, akik maguk nem gazdagították alkotásaikkal a Múzsák világát. Hatásuk mégis érvényesülhetett – akár közvetve, akár közvetlenül – a közgyűléseken, mikor ötleteikkel álltak elő, vagy a tisztviselőkre szavaztak. Távolmaradásuk nem biztos, hogy közömbösség jele volt, egyszerűen csak megbíztak a vezetőségben, s tervezett programokban. Ezek csúcspontja évente egy-két alkalom, vagy talán egy: a farsangkor megrendezett táncmulatság. A szórakozáson kívül az ismerkedés, az összejövedés lehetősége²⁽²⁾. Ez bizonyára kihatott az év közbeni

események látogatottságára is. Tervezhető létszámú érdeklődőre mindig lehetett számítani³⁽³⁾. A rendezvények előzményeiről, színvonaláról, egyéb körülményeiről bőszégesen tájékoztatott a helyi sajtó⁴⁽⁴⁾.

Mi kellett ehhez? Olyan foglalkozás, amely hagyott szabad időt és energiát a művészetek gyakorlására vagy pártolására; nem egészen lapos pénztárca; s az a közhangulat, amely a harmincas évek szerencsés csillagzata alatt – legalább egy elég nagy középrétegnek – mindennapi kenyerévé írta elő a kultúra „termékeinek” fogyasztását.

Ez a réteg, a háború lidércnyomása alól felszabadulva, megpróbált mindent ott folytatni, ahol az óvóhelyekre vonulás sietségében abbahagyta. Hanem amikor feljöttek a szabadba, nemcsak a Nap fénye zavarta látásukat, hanem idegen erők kezelte fényszórók sugárnyalábjai is.

A kedvezőtlen változások nem egyik napról a másikra következtek be. A zenészek már az első hetekben hangversenyeztek a Városi moziban⁵⁽⁵⁾; a fotósok képei hamarosan útra keltek a külföldi kiállítótermek, szerkesztőségek felé⁶⁽⁶⁾; a festők megörökítették a romokat⁷⁽⁷⁾; az írók műsoros összeövetelt tartottak⁸⁽⁸⁾; az újságok tájékoztattak. S a gazdasági nehézségek, a kitelepítések sokkja és a politikai harcok kíméletlensége ellenére a közönség is éledezeni kezdett. A város módszeres befeketítőinek ugyancsak gondot okozott az a tevékeny lelkesedés, amivel a későbbi Ünnepi Hetek csíráit megrendezték és nyereségessé tudták tenni⁹⁽⁹⁾.

Lassan az egyesületek is mozgolódní mertek. Ez azonban már sok volt az új rend szervezőinek. Látszólag még demokráciában éltünk, ennek ellenére megszűnt annak a lehetősége, hogy a korábbi évek művészetpártolói megint kitöltsék a régi kereteket. A közönség háborús veszteségei, a már említett kitelepítések, az internálások, anyagi romlás, a természetes elöregedéssel együtt, egyre fogyasztották a létszámot. Legtovább a szimfonikus zenekar hangversenyeinek támogatói maradtak meg szorosan zárt tömbben.

A sajtós soproni kultúra elsorvasztásának első fejezete a régi egyesületek szétverésével lezárult¹⁰⁽¹⁰⁾. Ezzel lehetővé vált az alkotók elválasztása közönségüktől ³(polgári csökevény, sznob). Megszervezték a különböző gyári művészeti csoportokat¹¹⁽¹¹⁾, egybemosták az amatörséget a művészetel, a munkásosztály vezetése alatt¹²⁽¹²⁾, s aki nem hódolt be, attól egyszerűen elzárták a hivatásának gyakorlásához szükséges anyagok beszerzésének lehetőségét, s a zsűri által a kiállítási alkalmakat is¹³⁽¹³⁾. Aki pedig fejet hajtott, annak előírták, hogy mit, hogyan és mikor alkosson¹⁴⁽¹⁴⁾. Ebből következett, hogy a művészek nem a közönségre figyeltek, hanem a felettes szervekre. Ez a természetellenes állapot a panaszok megfogalmazása¹⁵⁽¹⁵⁾, az 56-os események reménységei után mint a pók hálója borult az itt-ott még vergődő lepkeszárnyakra. Mégse lett a városból wales-i tartomány. Hogy az előbbi hasonlatnál maradjunk: kiderült, hogy a pókokat nem érdekli a lepke, a lepke pedig rájött, hogy hálón belül is van némi mozgáster.

Be kellett tartani a játékszabályokat, hogy a látszat tökéletes legyen. Így kerültek hangulatos tájképek alá „vonalas” címek. S a művész végre összekacsinthatott a közönséggel.

Ekkor lépett a színre Mende Gusztáv, Lóránt Ödön és Tompa Ernő az ötlettel: meg kell szervezni a művészetbarátokat.

2. A „művészetbarát” kevésbé finoman kifejezve: dilettáns. A szóra ma már lemoshatatlanul rátapadt a szerénytelen hozzánemérés fogalma, annak a képe, aki magát indokolatlanul és kritikát nem tűrve művésznek képzei. Pedig még a harmincas években is egészen másként vélekedtek róla.

Kárpáti Sándor írja 1935-ben, hogy a szerény igazi művész meg tudja becsülni a dilettánst, kivéve azt, aki a művészet látszatát akarja kelteni kis tudásával. Az igazi dilettáns nélkül nincsenek meg a művészek: „az őszinte dilettáns csöndes meghatottsággal köszönetet dadog” a művésznek. Ez a szó igazában tulajdonképpen művészetkedvelőt jelent, vagyis pártfogót, megértőt (ez jókora árnyalattal több a hozzáértésnél), áldozatkész támogatót... A megértő és áldozatkész dilettáns fontos és nélkülözhetetlen tényezője mindenféle kultúrának. Tegyük tehát különbséget a műkedvelő és a kaján sznob közt – javasolja a zenész Kárpáti. S azt is kimondja, hogy a művészet minden ágára gondol¹⁶⁽¹⁶⁾.

Mende Gusztáv a rajziskolában (Ismeretlen fotós felv.)

Jóval korábban és csak a képzőművészetre vonatkoztatva állapítják meg a következőket: „...a rossz másolatoknak és sokszorosításoknak még mindig nagy keletjük van Sopronban is. Sok pénz vándorol ki a külföldre képekért s a magyar és hazai festőművészet nem talál piacra minálunk. A magyar festőket kevés jó házban ismerik Sopronban. A Soproni Képzőművészeti Körnek ily társadalmi hatás volna a hivatása; e célból megerősödésére kellene gondolni s a pártoló tagok nagy táborát gyűjteni zászlaja alá. A művelt társadalomból sokan akadnának, kik ép e fontos és szép célra szívesen áldoznának, ha viszont kellő művelzetben s értékes műtárgyak beszerzésénél kellő kedvezményben részesülnének. A műérzék és érdeklődés terjesztése csak kiállításokkal érhető el... A fejlettebb ízlés és felébresztett szélesebb körű érdeklődés pedig a soproni művészek sorsán lendítene...”¹⁷⁽¹⁷⁾

⁵Művész és pártolója azokban az évtizedekben, amikor még volt egyesülési szabadság, megtalálták egymást egy-egy csoportosuláson belül. Talán csak a Színpártoló Egyesületből hiányoztak a világot jelentő deszkák hivatásos aktorai. Ezek is inkább csak azért, mert a városban legfeljebb vendégként fordultak elő.

A baj akkor kezdődött, amikor – a szocializmus építésének jelszavával – lerombolták az addigi kereteket. A hivatalos politika az amatőrökből is művészt akart faragni. (Más kérdés viszont, hogy a művészből pedig a pillanatnyi politikai érdekeket kiszolgáló mesterembert.) Hol és hogyan találhattak volna egymásra? Erre az ötvenes évek elején semmilyen, később is csak egyetlen lehetőség kínálkozott: valami szakkörfélébe összefogni a művészetbarátokat. Leginkább a képzőművészetben volt rá szükség. A zenéről már szoltunk, íróinkról pedig beszélni sem nagyon lehetett, nemhogy műveiket olvasni, vagy hallgatni irodalmi esteken.

Egyesület tiszttalakkal és alapszabályokkal még 1958-ban is csupán álom. A Soproni Városszépítő Egyesület újbóli megalakítása csak 1968-ban sikerült, mégpedig a Hazafias Népfronton belül. A művésztelep felélesztése és működtetése főként Mende Gusztáv érdeme, de az a kiállítással záruló rövid nyári időszak nem pótolhatta a művészek és közönségük szervezett, állandó, rendszeres kapcsolatát. A kis hatóságú üzemi szakkörök a kívánt és szükséges hatást nem fejthették volna ki, erre a város központjában lévő és a társadalom egészét megmozgatni hivatott Liszt Ferenc Művelődési Ház vezetősége vállalkozhatott leginkább.

Itt tevékenykedett – Ágoston Ernő vezetésével –, még a legsötétebb ötvenes években is, a rajziskola, ahová elvben bárki beülhetett¹⁸⁽¹⁸⁾. Jártak ide olyanok, akikből később elismert művész lett, ám olyanok szintűgy, akik egyszerűen csak szerettek rajzolni, festegetni. A létszám azonban sohasem volt akkora, hogy ebből valami szervezet formálódhatott volna ki.

Mégis, amikor Ágoston halála (1957) után Mende Gusztáv vette át a vezetését, valami más is elindult. 1958 februárjában, azon a helyen, ahol a rajzórákat tartották, számos nő, kevesebb meglett férfi és néhány fiatal szorongott a padokon. Friedrich Károly, a volt moziigazgató, vetített, Csatkai Endre magyarázott, s Mende Gusztáv egy mozgalomról, körről beszélt, amely összefogná az alkotókat és befogadókat. 10-e volt, hétfő, délután 6 óra¹⁹⁽¹⁹⁾.

Az akkor egyedüli megyei lapban, Soproni kulturális hírek rovatcím alatt, csak március 26-án találunk híradást az új tömörülésről. E szerint „a Soproni Művészetbarátok Mozgalma megrendezi Mende Gusztáv festőművész válogatott képiállítását, amelyen bemutatják a festőművész 35 éves munkásságának legszebb termékeit. A közel másfélszáz kép időrendi sorrendben szemlélteti Mende Gusztáv pályájának állomásait. A 6tárlatot a festőteremben rendezik”. A kiállítást március 30-án nyitották meg²⁰⁽²⁰⁾.

Az nem állítható, hogy tele lett volna az újság a kezdeményezés híreivel. Ezért egy 1964-beli szórólapról vesszük a következőket²¹⁽²¹⁾:

A Sopron városi Művészetbarátok Köre Intézőbizottsága által jegyzett kiadvány 1964 áprilisában kelt és a „kedves művészetbarát”-ot abból az alkalomból köszönti, hogy „az elmúlt évben a soproni Művészetbarát Körnek tagjai sorába lépett és ezzel a képzőművészeti alkotások kedvelőinek és a képzőművészeti kérdések iránt érdeklődőknek táborát szélesítette”. Tájékoztatja az olvasót, hogy 1963-ban két előadást rendeztek, a tagok részére díjmentessé tették a Képzőművészeti Munkacsoport őszi kiállításának megtekintését. A Képzőművészeti Alap zsűribizottsága pedig kiválasztott egy linóleummetszetet, amelyet aztán ajándékkul kaptak a művészetbarátok. Részt vehettek egy sorsoláson, amelyen soproni művészek alkotásait lehetett elnyerni. Külön kedvezményként annak, aki a félév végéig befizeti a 20 Ft-os évi tagdíjat, adnak még egy linóleummetszetet az eddig megjelent öt közül. Ő választja ki magának, Jakab László iparművész boltjában.

A szórólapon Lóránt Ödön ügyintéző neve szerepel. Lakása címét adják meg. Befizetési lapot vagy ott, vagy a munkacsoport kiállításain a pénztárnál lehet igényelni, sőt befizetni is. Számla egyébként az

OTP-ben.

Egyúttal kéri a címzettet, hogy baráti körében terjessze a mozgalom hírét. (A tagság igazolásául a befizetési lap elismervény-szelvénye szolgál.)

Lóránt (Lipner) Ödön²²⁽²²⁾ mérnök 1959-ben költözött vissza szülővárosába, Sopronba, s kapcsolódott be annak kulturális életébe. Nekrológiájában külön említik a Művészetbarátok Körét, mint amelynek egyik mozgatója volt.

Mások egy másik szereplőről tudnak: Tompos Ernő szintén mérnökember, heraldikus és ex libris-gyűjtő²³⁽²³⁾.

Az egyetlen hivatásos, a kezdetben emlegetett háromság közül, Mende (Mühl) Gusztáv ipariskolai rajztanár és festőművész²⁴⁽²⁴⁾. Figyelmet érdemel az a mondat, amelyet Csatkai írt le a Mendéről készült nekrológban: „1958-ban a Festőteremben vonultatta fel újabb művei mellett legjellegzetesebb alkotásait a soproni TIT Képzőművészeti Mozg. (sic!) rendezésében.” Ez arra utal, hogy a Körnek erős kötődései voltak a TIT-hez.

Ugyanebben az írásban szó esik arról, hogy a művész „grafikában főleg a linómetszettel foglalkozott”. Nem véletlen tehát, hogy a művészetbarátok linómetszeteket kaptak ajándékba.

Egyes vélekedések szerint a Kör személyi viták miatt sorvadt el. (Az alábbiakban erre még visszatérünk)²⁵⁽²⁵⁾. Ugyanakkor mások szerint az lett volna az oka a megszűnésnek, hogy a vezetők meghaltak. A hiányos adatok nem tesznek lehetővé egyértelmű választ. Különben, mielőtt végleg elparentálnánk ezt a képződményt, újabb személy lép a képbe: Czuczor Ernő²⁶⁽²⁶⁾. Ő is mint Lóránt, városunkban született, s nyugdíjasként talált haza. Nekrológiájában nincs szó a Körről, viszont a levéltárban megtalálható az ő letétje: a Soproni Művészetbarátok pénztárkönyve, 1962. december 1-jétől 1970. június 29-ig. Ennek vezetését egy bizonyos Nyul Istvántól vette át. A tételeket Tompos Ernő ellenőrizte²⁷⁽²⁷⁾. Vannak benne: meghívók költsége, fűtés, kiállítás órének tiszteletdíja, 300-300 Ft-os tiszteletdíjak festőművészeknek képekért. Sajnos a naplószerű bejegyzések sora 1964. március 15-én megszakad. Ami adat még található a füzetben, abból kiderül, hogy a tagok száma 1963-ban 409, 1964-ben 203, 1965-ben 246, 1966-ban 235, 1967-ben 194, viszont a következő évben mindössze 10 fizetett tagdíjat.

Az utolsó bejegyzés: „Az árvízkárosultak javára történt átutalás következtében az 1970. évi június hó 25-én megtartott vezetőségi ülés értelmében a Kör működése de facto is megszűnt 1970. jún. 29-ével. Sopron, 1970. VI. 27.” Aláíró Lóránt Ödön és Czuczor Ernő.

Mende Gusztáv 1958–60 közti levelezéséből nem tudunk meg semmit sem a Körről. Mindössze az az egy utalás olvasható, hogy „művészetbarátok felkérésére” gyűjteményes kiállítása lesz. Tudunk vitájáról Vadon Józseffel, aki magának tulajdonította a nyári művésztelep ötletét, s haragszik Mendére, mert a megvalósítást is kisajátítja. Az is ismert, hogy nem volt felhőtlen a kapcsolata a többi soproni képzőművésszel. Talán éppen ebben keresendő az ok, amiért a Művészetbarátok Körét egyre kevesebb művész támogatta, s így barátaik is elmaradtak.

Mende egy somogyi festőnek így mutatja be a soproni viszonyokat²⁸⁽²⁸⁾: „Mintha csak a helyi állapotainkat látnám ki a panaszból. Itt a Munkacsoportból mind többen maradtak távol, mert nem érezték magukénak. Akik a megyei kiállításokon szerepeltek így ellenszenvesek lettek a visszahúzódókban, végül is még az ellenforradalom [1956] előtt megbuktatták a régi munkacsoport-részleget. Most külön munkacsoportja van

Sopronnak. Ennek magam nem vagyok tagja, mert nem lehetek a megyének és helyinek egyszerre tagja. Emiatt az őszi kiállításokon nem is szerepelhettem. Íme hasonló a kép, ki kinn, ki benn van és ebből viták alakulnak, de végül is egész másról vitázunk. Nem tudjuk eldönteni (nem is lehet), hogy irányított, centrális vezetéssel, vagy szabad művészi gyakorlat legyen...”

8 Hogy neki mi volt a véleménye? Megtudhatjuk egy korábbi leveléből²⁹⁽²⁹⁾: „...nagy reményekkel tekintünk a jövőbe, az ígéretes szép fordulat nyomán, ami közéletünket most áthatja [1956 tavaszi–nyári eseményeire céloz]. Nézzük a sok idegent Sopronban nap mint nap és várjuk, hogy mikor lehetne nagyobb tortúra nélkül egy viszontkiránduláson résztvenni... Mi úgy szeretnénk, ha magunk járnánk és időnk is magunk osztanánk be, egyszerűen várjuk a határátlépési igazolványt...” Elég világos beszéd.

A Körre vetítve az előbbieket: hiába az ő lobogása, egyedül maradt, mert a fölfelé figyelő művésztársak nem támogatták. És a visszahúzóók sem. Ennek ellenére beszélnek az alkotókat tömörítő egyesület alapításáról. Mert „törvényadta joggal” élni akarnak. Mende nem hiszi, hogy azok, akik eddig őt „leszabotálták”, most már dolgoznának vele³⁰⁽³⁰⁾.

Erejét túlfeszítve tevékenykedik a közönség megszervezése, megtartása és kiművelése érdekében. 1956 augusztusának első napjaiban kertjében baleset éri: egy létra eltörik alatta. Hetekig tart, míg lábra tud állni. Az esetről nem sokan tudnak, nincsen más adatunk, hogy betegeskedne. Sőt teszi a dolgát továbbra is. 1958 nyarán áthelyezik az Orsolya téri iskolába³¹⁽³¹⁾. Kemény küzdelmet kell folytatnia azért, hogy műterme legyen. A Berzsényi Gimnáziumban lévőt, az iskola fejlesztése miatt, ki kell ürítenie. A színházban kap helyet³²⁽³²⁾. 1959 nyarán nyugdíjba megy³³⁽³³⁾, de óraadóként tovább tanít az ipari tanulók iskolájában³⁴⁽³⁴⁾. Pihenőnapot nem ismerve, vezeti a rajziskolát is³⁵⁽³⁵⁾. A kortársakat teljesen váratlanul éri, hogy látszólag ereje teljében, 64 éves korában, hirtelen elragadja a halál. Állványa előtt, festés közben éri utol³⁶⁽³⁶⁾.

Sajnos nem akadt olyan művész-utód, aki ilyen pedagógus-elhivatottsággal és ennyi energiával állhatott volna a művészetbarátok élére. Jószándékban nem volt hiány. „Folytatni kívánták az országos viszonylatban Sopronban először kezdeményezett képzőművészeti mozgalmat, a művészeti ismeretterjesztés keretében” – hangzik az ide **9** is érvényes megállapítás 1972-ből, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatra vonatkozóan³⁷⁽³⁷⁾.

Amikor Lóránt Ödön is kidőlt a sorból, sem a rendezvények szervezésében, sem azok és a megszokott illetmény-metszetek színvonalában nem sikerült újat, megkapót nyújtani, vagy legalább a korábbi szintet tartani. Ebből szükségképpen következett a taglétszám rohamos csökkenése, s ezzel az anyagi alap összezsugorodása. A befejező aktust rögzítő sorokat már közöltük.

3. Bő tíz esztendő telt el anélkül, hogy a művészetek befogadóinak újabb szervezkedéséről hivatalos helyen olvashattunk volna. Végre az alig ismert Közművelődési Tájékoztatóban felhívás jelent meg, amelynek eredménye a Soproni Művészetbarátok Körének megalakulása 1981. április 28-án³⁸⁽³⁸⁾.

A Hazafias Népfront és a Liszt Ferenc Művelődési Központ vállalta a „gondozó” szerepét. Mindkettő megoldozója ugyanaz a személy: Szalay Csaba³⁹⁽³⁹⁾. Tehette, hiszen az előbbi belvárosi szervezetének titkára, az utóbbinak pedig előadója volt. Egy harmadik posztja: a Soproni Városszépítő Egyesület propagandistája. Így kerül a két szervezet neve a meghívóra. Az intézmény a helyet adta hozzá⁴⁰⁽⁴⁰⁾. Szalay Csaba „egyhónapos intenzív előkészítő munkáról” beszél. Vele párhuzamosan kísérletezett – gyengébb hadállásokból – Igrec Katalin rajztanár. Ötpontos javaslatával előbb a KISZ-bizottság ajtaján kopogtatott,

aztán csatlakozott az előbbi kezdeményezéshez⁴¹⁽⁴¹⁾.

„A művészek, az amatőr művészek és a művészetek bármely ága iránt érdeklődők összefogása” olyan mozgalom, amely célját a havonta egyszer megrendezett összejövetelek közérdekű vitáin, kiállítások és bemutatók szervezése által, valamint országos művészeti eseményekre indított kirándulásokkal próbálja elérni. Közben még „a várost szépítő munkálatokhoz” javaslatokkal járul hozzá⁴²⁽⁴²⁾.

Harmadikként tűnik fel az előkészítés idején Renner Kálmán, aki „már régóta” tervez hasonlót, de azt szabadegyetem formájában képzelte el, tehát az akkori TIT-rendezvényekhez közelít⁴³⁽⁴³⁾. Kár, hogy a továbbiakban nem tudta elképzeléseit a vezetőséggel és talán a felsőbbsséggel szemben érvényre juttatni.

10Az eddigiekből logikusan következik, hogy az áprilisi értekezleten Szalay Csaba kapta a megbízást, hogy dolgozza ki a Kör működésének irányelveit. „Mindjárt az alakuló megbeszélésen közölték velünk a városi vezető testületek képviselői, hogy nem lehet új egyesületet alakítani! Így történt, hogy a Körnek nincs alapszabálya, nincs tagsági könyve, tagdíjat sem kell fizetni. Feletteseink úgy rendelkeztek, hogy a Hazafias Népfront keretében a Liszt Ferenc Művelődési Központ anyagi segítségével tevékenykedhetünk.”⁴⁴⁽⁴⁴⁾

Megmaradt jegyzőkönyv-töredékek arra engednek következtetni, hogy nem a laikusok, hanem az aktív művészek akartak bizottságot létrehozni, s – Renner Kálmán kifejezése szerint – ezzel bázist adni a művésztedvelőknek. Valójában irányítani őket, s összehangolni az örökösen egymást keresztező programokat. Renner előadásokról, képtárról, Fertőrákoson szobrásztelepről⁴⁵⁽⁴⁵⁾, brigádok neveléséről beszél, s a TIT anyagi erejére is számít⁴⁶⁽⁴⁶⁾. Keresztény Richárd titkár, a Hazafias Népfront részéről, a művészek fórumára teszi a hangsúlyt, s Fohner János karnagy és zeneiskolai igazgató – Valtiny Gábor újságíróval és orgonistával együtt képviselve a zenét, csatlakozik Kerék Imre költőhöz, aki közönségbiztosítást lát az új szervezetben. Szalay Csaba aggodalmaskodik, de azért ő az előterjesztő az első rendes körüli összejövetelen, május 28-án, a színház társalgójában⁴⁷⁽⁴⁷⁾. Vezetőséget is választanak, tulajdonképpen tanácsadó testületet Szalay mellé. (A kevés adatból a szokványos pályakép rajzolható meg: ötletgazdag, sűrűn ülésező társasággal találkozunk az első hónapokban. Később, amikor az elképzelések csak nem akarnak maguktól megvalósulni, elfogy a lelkesedés és az ülések száma is, a tagok cserélődnek, majd alig hallunk róluk.)

A hét tag közül csak kettő nem művész⁴⁸⁽⁴⁸⁾. Egyikük (bizonyára hagyománytiszteletből) Czuczor Huba, Cz. Ernő orvos fia. Nem marad sokáig. Hamarosan lemond, mert nem ér rá⁴⁹⁽⁴⁹⁾. Másikuk Molnár László múzeumigazgató. Ő viszont végig kitart. Még áprilisban felajánl helyet, embert, fogdmeg-munkát, teherautót. Lelkesedésével később is találkozunk. A Bányászati Múzeum kerthelyisége – amelyet Friedrich Károly nevezett el Haydnról – már korábban is szerepet kapott a város zeneéletében. Még Faller Jenő igazgatása alatt, 1960. július 10-én, volt itt az első nyilvános rendezvény, mindjárt egy kosztümös növendékhangverseny. Molnár ehhez az öröklött lehetőséghez adta hozzá a bolthajtásos pincében nyitott kiállítóhelyiségeket, majd **11** az udvart, az 1979-ben befejezett épületfelújítás után új színpoltot teremtve művészeti életünkben⁵⁰⁽⁵⁰⁾.

A résztvevők – mint minden kezdetkor – szabadjára engedték képzeletüket, s mindazt felsorolták elérendő célként, amit a rendszer ellenállása miatt, évek hosszú sora óta, senki sem tudott megvalósítani. A gondolatok mögött a harmincas évek kultúrájának virágos emléke húzódott meg, sőt olyan elképzelései, amelyek az akkori kedvezőbb gazdasági, társadalmi és politikai viszonyok közepette sem valósulhattak meg. Az önálló képtár gondolata volt ezek között a legmakacsabb.

Szabó Jenő írja Mendéről: „Úgy rendelkezik, hogy festői termésének javarésztét, mintegy negyven képet, városa kapja meg azzal, hogy az alapja legyen egy létesítendő soproni galériának.”⁵¹⁽⁵¹⁾ Ugyanez a kívánság formálódik meg Roisz Vilmos⁵²⁽⁵²⁾ szavai nyomán, az 1986. február 27-i összejövetelen, a Jezsuita-teremben. Az alkalmat a türelmetlen tervezgetésre a hónap eleji szombathelyi kiránduláson látott ottani új képtár szolgáltatta⁵³⁽⁵³⁾. A terv mozzatái a kisebb-nagyobb művészek, sorra érkező ajánlataikkal Sopronhoz kötődő életművük itteni elhelyezésére.⁵⁴⁽⁵⁴⁾ Ez ellen szólnak – Askercz Évával az élükön – muzeológusok, művészettörténészek, a várható anyag kevésbé értékes voltának hangsúlyozásával. Ellenzi a közigazgatás is. Ez utóbbi meggyőzően és minden alkalommal állította, hogy miként önálló színháza nem lehetett a megyébe olvasztott városnak, úgy képtára sem⁵⁵⁽⁵⁵⁾. Nem csoda, hogy – erre válaszul – a másik követelés a Győrtől való elszakadás volt.

A tervnek ma már nincs jogi akadálya, annál inkább szemléletbeli (az előbb említett – vitatható – szakmain kívül az általános közömbösség) és pénzügyi. A többek számára **12**kézenfekvőnek látszó megoldás, a Rejpál-ház, a múzeum vezetősége szerint inkább a biennáléokra épülő éremmúzeumnak felel meg⁵⁶⁽⁵⁶⁾. Az általános pénztelenségben is fontos szerepet kap ebben (is) a Kulturális Egyesületek és Baráti Körök Szövetsége. Élén éremművész áll: Renner Kálmán. (Célja a Festőterem rendbehozatala és megszerzése a művészetek számára.)

4. A művészetbarátok csoportosulása a valóságban nem volt más, mint a Liszt Ferenc Művelődési Központ egyik – éppen csak megtűrt – szakköre. A Közművelődési Műhely c. soproni módszertani kiadvány 1984/2. számában olvasható Molnár Lászlónak, a művelődési központ mai igazgatójának cikke az intézménye fenntartásában dolgozó amatőr művészeti csoportokról. Felsorolja a felnőtt, ifjúsági és gyerek-csoportba osztott együtteseket. A felnőttek ötödikje, vagyis utolsója a Művészetbarátok Köre⁵⁷⁽⁵⁷⁾. A cikkíró általános célként jelöli meg mindegyik együttes részére azt, hogy meg kell adni az amatőr művészet rangját, közelítve ezt és a hivatásos művészetét egymáshoz. Böven szól a gazdálkodási mechanizmusról, amelyben „a paternalista gondoskodás részbeni továbbélése máig sem adta meg nekik az önálló költségvetés és az önálló felelős gazdálkodás” lehetőségét. Ez addig nem is okozott különösebb nehézséget, amíg a Kör vezetője az intézmény dolgozója volt, de mihelyt elkerült onnan (1985), a tájékoztatók stencilezése, postázása, a helyszínek épületen belüli biztosítása egyre több akadályba ütközött.

A legzavartalanabb helyszín a találkozókra a színház első emeleti társalgója lett volna, ha télen át nem lett volna ott farkasordító hideg. A volt Kaszinó átépített formájában kevés alkalmas helyszínnel szolgált. A gigantomániás előterek nyüzsgése elnyelte a halkszavú előadást éppúgy, mint az esetenként megszólaló gitármuzsikát. Erre alkalmasabbnak bizonyult a Kihelyezett Egészségügyi Továbbképző Intézet (általános használt nevén: egészségügyi szakiskola) Szent György u. 7. sz. alatti épületében rendbehozott boltíves, stukkós földszinti terme, az ún. Jezsuita-terem⁵⁸⁽⁵⁸⁾. Vetítésre pedig ugyanitt valamelyik nagy előadóterem. (A ház a hajdani Káptalan épülete.) Ezek ingyenes használatának időre biztosítása a megfelelő összeköttetések nélkül aligha sikerült volna.

A tagság a legkellemesebben akkor érezhette magát, ha Horváth Bertalannak, Soproni Horváth József festőművész fiának meghívására a Caesar-ház áhítatot keltő, művészi környezetben foglalhatott helyet. A tulajdonos kezdeményezésére és szíves, lelkes közreműködésével többször sikerült itt magas színvonalú, műsoros összejöveteleket rendezni. Hozzátevé: filléres gondokkal, mert egy csemlalónak vagy akár csak a székeknek oda- és visszaszállítása sokszor szinte megoldhatatlan feladatként **13**jelentkezett⁵⁹⁽⁵⁹⁾.

Kezdetől fogva tervezték, hogy a gyűlések színesítésére kis kiállítást hoznak össze arra a néhány órára. Elképzelhető, hogy mennyi buktatóval jár egy ilyen kirakodás. Nem csoda, hogy kevesen vállalkoztak rá

még azok közül is, akik másképp nem juthattak közönség elé⁶⁰⁽⁶⁰⁾.

Ehhez képest sokat javult a helyzet a Panoráma Kisgaléria megnyitásával. A Winkler út szerpentinjére néző üdülőszálló előterének és lépcsőjének falaira két tucat képnek biztosított helyet a szálló igazgatója. A nem erre a célra készült mesterséges világítás sem elhelyezésében, sem fényerejében nem mondható a legjobbnak. Befogadóképessége a szomszédos presszóval együtt sem nagy. 1986. március 16-ától ennek ellenére több találkozó színtere, kiállítás-megnyitóval egybekötve⁶¹⁽⁶¹⁾. Szalay dicséretre méltó buzgalommal kereste meg azokat, akik hajlandók voltak termésüket itt bemutatni, sőt úttörésre is vállalkozott, pl. a Perényi-hagyaték felkutatásával, illetve azzal, hogy a még csak ígéretes Mascher Róbert munkáit bemutatta. A Sopron Szálló 1988-ban nyílt Kisgalériája ennél lényegesen jobb, de kívül esett a Kör hatáskörén.

A művészek bemutatkozásának nehézségei a színvonalra is visszahatnak, még csak azt sem lehet állítani, hogy minden amatőrnek megfeleljen ezek a lehetőségek. A hivatásosak számára az igazi helyszín a Festőterem – volt. Mára csak a Várkerület 19-beli szűkös kiállítóhelyiség maradt, a Festőterem felújításának és birtokba vételének fel-felcsillanó reményével⁶²⁽⁶²⁾.

Egy-két összejövetel a Caesar-házban, kiállítások egy szűk kis lépcsőházban, nagyjából ez a mozgalom helye Sopron művészeti életében. Dehát mit is gondoljunk fölöle, amikor összejövetelait a Kisalföld még 1988-ban is „foglalkozásoknak” minősíti?⁶³⁽⁶³⁾ Mintha óvodáról lenne szó.

5. Már az első évben megmutatkozott, mennyire hátrányos a szilárd szervezet **14**hiánya. Igrec Katalin 1982 novemberében⁶⁴⁽⁶⁴⁾: „Nagyon Szalay Csaba vállára nehezedik a program szervezése. Mi is tegyünk valamit.” A vezetőség tagjai mind elfoglalt emberek, s ezért már a második félévnek a tervét sem tudták igazán kidolgozni. A rajztanárnő óhaja a későbbiekben sem igen teljesült.

Talán ezért is történt, hogy sokszor a legkézenfekvőbb módszert választották: hozzácsapódtak egy amúgy is megtervezett rendezvényhez, legfeljebb „csemegeként” valakit – külön költség nélkül – kiemeltek onnan, hogy a Kör tagjai elbeszélgethessenek vele⁶⁵⁽⁶⁵⁾.

A korszak formális közönségszervezésének jól jött az összejöveteleken föliratkozott érdeklődők címlistája⁶⁶⁽⁶⁶⁾. Ez azonban fantomközönség volt a javából. Soha sem lehetett úgy összehívni, hogy lám itt van a Kör több mint kétszáz fős tagsága, amellyel meg lehet tölteni a kultúrház kamaratermét. (Mellesleg: mennyivel kevesebb ez a szám a hatvanas évekbeli tisztán képzőművészeti érdeklődésű köri tagok létszámánál!)

Ennek oka egyszerű: a havi találkozóknak a stencilezett meghívókban részletezett tárgysorozata mindig más és más művészetbarátok kíváncsiságát keltette föl. Elenyészően csekély volt azoknak a száma, akik az eredeti célok szerint, minden művészet iránt érdeklődtek. A listákon összeszámlálható nevek így csak papíron adhattak nagyobb tömeget. A valóságban húszan-harmincan jelentek meg egy-egy alkalommal. Beszélgetésre elég, de fizető nézőnek (mint pl. Takács Jenő ünneplése 1988-ban⁶⁷⁽⁶⁷⁾) vagy „vattaként” feszengetően kevés. Ennek bevallása azonban kellemetlen következményekkel járt volna a Kör számára, ezért bizony néhányszor teljesen légbőlkapott adatok olvashatók a közleményekben. Egy helyen – igaz, két alkalomra elosztva – ezerfős részvételről beszélnek⁶⁸⁽⁶⁸⁾, máskor meg a bánfalvi templom **15**befogadóképességét növelik mintegy négyszeresére⁶⁹⁽⁶⁹⁾.

Nagy hiba volt beletörödni a szervezetlenség állapotába. A Kör vezetője is megpendítette néha, hogy legalább a kirándulások szervezésének, az autóbusz, a szállások előre lefoglalásának megkönnyítésére jó

lenne valamilyen pénzalapot összegyűjteni. Ezek a fellángolások azonban éppúgy kihunytak, mint a gyülekezésről és az egyesülésről, egyesületek alakításáról szóló törvény tervezetének 1988. évi megvitatásakor felmerült elképzelések⁷⁰⁽⁷⁰⁾.

Ez a körülmény vezetett oda, hogy amikor Szalay Csaba – kedvét veszve – lemondott, a Kör percekben belül összeomlott. Szerencsére ellenpélda is akad: az 1987-ben alakult Corvinus Magyar–Osztrák Baráti Kör. Ez szabályos egyesület lévén, nem roppant bele abba, hogy titkára megvált tisztségétől. Az esemény nagyjából ugyanakkor történt, mint az előbbi.

A személy is ugyanaz⁷¹⁽⁷¹⁾.

6. A vezetőség először havonta ülésezett, de igen hamar áttértek a félévenkénti megbeszélésekre. Ezeken a következő hat hónap eseményeit vitatták meg, ha megvitaták. A hiányos feljegyzések inkább azt valószínűsítik, hogy egy valaki(k) által előre megfogalmazott tervet fogadtak el. Ezek általában meg is valósultak, legfeljebb az időben közeli programpontok változtak, különösen, ha idegenből jöttek beszerzését kívánták⁷²⁽⁷²⁾. A kerekben hetven összefüggésen 13 alkalommal szerepeltek a városon kívülről jöttek. Közülük a Kör egyenes meghívására – a jelek szerint – mindössze hárman. Nagy merészségnek számított a „disszidens” Ferkai Tamás rendező (Klagenfurt) szereplése. Nem kevésbé Szervátiusz Tiboré, de az ő kiállítását nem a Kör rendezte⁷³⁽⁷³⁾.

Akadnak hirtelen támadt ötletek is. Ilyennek minősül Szakál Ernő előadása A Budavári gótikus szoborlelet csonkításainak és eltemetésének jelképrendszere címen, amelyet a művésztelep kérésére tartottak meg 1981. július 16-án. A Zolnay-féle általánosan elterjedt felfogással szemben egy gyakorló kőszobrász hiteles meglátásait **16**hallgathatta a közönség. Szerinte a felfedezés tárgya: szobrászműhely, esetenként rontott szobrokkal. – A siker akkora volt, hogy az előadást 1982. december 17-én meg kellett ismételni⁷⁴⁽⁷⁴⁾.

A találkozók menetrendje általában a következő volt: bevezető után a meghívott előadó következett, majd kérdések a közönség köréből, végül a Kör vezetőjének zárszava és előzetes tájékoztatója a város kulturális közeli jövőjéről.

Gyakori volt az olyan napirend, amely a város illetékes kulturális vezetőinek előzeteseiből állt. Ezek néha a beavatottság érzetét keltették a hallgatóságban, de igazi részvételt nem biztosítottak a Soproni Ünnepi Hetek vagy egyéb nagy rendezvények műsorának kialakításában⁷⁵⁽⁷⁵⁾.

Havonta egyszer meghallgatni egy előadást, nem túlságosan sűrű program. A TIT-ben, nagyjából azonos közönség ősztől tavaszig minden szerdán részesülhetett humán tárgyú, rendszerint vetített képes beszámolóban. A hallgatóság bőven kapott ott is művészeti ismereteket. Létszáma is közel azonos. Az ugyancsak TIT-szervezésű szabadegyetemek, helyesebben előadás-sorozatokat, tíz alkalomra terjedő események a Művelődési Központ kamaratermében, változatos tartalommal, neves előadókkal, vetítéssel, általában telt ház előtt zajlottak⁷⁶⁽⁷⁶⁾. A Művészetbarátok Köre a kétféle rendezvény között jelentkezik a színpalettán, anélkül, hogy határozott vonásokkal megkülönböztethető lenne tőlük. A hozzászólás lehetősége a TIT szervezéseinél is adott volt, bár nem nagyon igyekeztek elősegíteni⁷⁷⁽⁷⁷⁾.

Nagyon jók voltak a festőtermi tárlatvezetések (Renner, Stöckert), családi az Örsiek házában rendezett találkozók „batyus alapon”⁷⁸⁽⁷⁸⁾. Más vonatkozásban már szóba hoztuk a Horváth-kiállításon rendezett esteket, most azt emeljük ki ezekből, hogy itt sikerült a zenét és a festészetet úgy társítani, hogy mindenki kedvét lelhesse bennük.

Hogy lássuk, miként lehet anyagiak nélkül élményt adó hangversenyben részesíteni a sajnos nem túl nagy létszámú érdeklődőt, arra jó példák a Szilágyi Erzsébet kamarakórus szereplései. Különösen az első, amelynek színtere a bánfalvi kármelita templom volt. Másodjára a Dómban léptek föl. Mindkét alkalommal a kórus jelentkezett, mindössze azzal az igénnyel, hogy átutazóban, s itt megszállva énekelhessenek kicsit. Szalay Csaba megtárgyalta, lelevelezte, s szíves házigazdaként felügyelte a fellépést. Tette [17](#)ezt a Kör nevében, ezáltal szerevezve a Körnek elismerést[79\(79\)](#).

7. A meghirdetett kirándulások közül kettő maradt el. Az egyik autóbusz, a másik érdeklődés hiányában[80\(80\)](#). Viszont megtartottak tizenkettőt. Ezek között volt egy kétnapos (Selmecre), egy budapesti (Mátyás király és a magyarországi reneszánsz), két ausztriai, a többi hosszabb-rövidebb belföldi út, de mind egy-egy napos. Csak a harmadik évben kezdődött el a sor. A legtöbb (3) 1986-ban volt, 87-ben még ugyan kettő, de 88-ban már csak egy, 89-ben megint kettő. Az utolsó tulajdonképpen a megszűnés után került sorra, 1991 nyarán[81\(81\)](#).

Ezeket a kirándulásokat akkor tudjuk a leginkább értékelni, ha a különböző utazási irodák nagy divattá vált szomszédolásait hasonlítjuk össze velük, nem felejtve el az 1987 végén alakult Corvinus Magyar–Osztrák Baráti Kör (ld. SSz. 1989, 278–281.) hasonló szervezéseit. Az utóbbiak semmiben sem különböztek a művészetbarátok rendezéseitől. Annyira nem, hogy több ízben nemcsak a közönség volt azonos, hanem az idegenvezető is (Metzl vagy Szalay). A két kör szervezései egy pontban tértek el lényegesen az átlagos utaktól: áruház nem számított úticélnak. Bár lehetőség a kisebb vásárlásokra legtöbbször adódott. Ennél többet a körök közönsége nem is igényelt. A látnivaló volt a fontos[82\(82\)](#).

Nem megvetendő előnyükként vehetjük számba ezeknek az utaknak az olcsóságát. A magyarázat: az összeköttetések révén szerzett vállalati busz. Ez egyúttal korlátot is jelentett. Túljelentkezés esetén nem volt lehetőség második jármű beállítására, mire a lemaradtak közül többen megsértődtek[83\(83\)](#).

8. A Soproni Művészetbarátok utolsó ülése – 1990. december 13-án – ott zajlott le, [18](#)ahol az első. A színház I. emeleti társalgójában. Azokra is a meglepetés erejével hatott a vezető szilárd elhatározása, hogy lemond, akik esetleg már előbb tudtak róla. Voltak ködös elképzelések a folytatásról, teljesen kötetlen formában véletlen találkozások, de használható javaslat, vagy vállalkozó utód nem akadt[84\(84\)](#). Mi volt az oka ennek a hirtelen megszűnésnek? Valóban egy emberhez kötődött ez a mozgalom?

Aligha.

Tetszetős magyarázat lenne az, hogy a rendszerváltás, az átmenet, a nehéz és még nehezebb gazdasági helyzet halódásra, s ki tudja, talán teljes elsorvadásra ítéli a kultúrát. A város vezetőinek kicserélődése, részben a szervezet megváltozása, részben egyszerű nyugdíjazás miatt, a vállalatok, vállalkozók nagyrészeinek érdektelensége[85\(85\)](#), a hagyományos műveltséget szeretők és igénylők számának zsugorodása valóban nehezen táplál bármiféle optimizmust. Mégis: véleményünk szerint a Kör megszűnésének oka a pártállam felbomlása. Nem lehetett tovább fenntartani egy, még időnkénti ellenzékiességében is oda kötődő látszatmozgalmat. Céljai – véleményünk szerint – megvalósíthatatlanok. A különböző művészeti ágak éppúgy nem vehetők egy kalap alá, mint ahogy az azok iránt érdeklődő laikusokat sem tudták együvé tereelni. Az amatőrből nem lett hivatásos művész attól, hogy szerepelt a Körben; a hivatásos művész pedig nem szerzett nagyobb tábor magának azáltal, hogy el-eljárt a „foglalkozásokra”. Tájékoztatótól tájékoztatóig élő fantommozgalom volt a Kör; az tartotta életben, amit a valóságos szervezetek – kultúrház, ismeretterjesztő társulat stb. – nem csináltak jól.

A tájékoztatókat pótolhatná – egy mindent jól tartalmazó műsorfüzetten kívül – ha a Posta a meghívók

küldését olcsóbbá tenné⁸⁶⁽⁸⁶⁾; a képzőművészek kiállításai tanulságosabbá válnának a tárlatvezetésekkel; a zenei előadások érdekesebbé tehetők nyilvános főpróbákkal. A magyarázó előadásokra, a közönség műveltségének fejlesztésére a kultúrház vagy a TIT egyaránt vállalkozhatna, az újságokról nem is beszélve. És így tovább. Ami adminisztrációban és teremkérdésben elvállalható, azt elvállalja a Kulturális Egyesületek és Baráti Körök Szövetsége. A laikusok, a dilettánsok majd belépnek, ha megalakulnak a különböző művészeti ágak nagy hagyományú egyesületei.

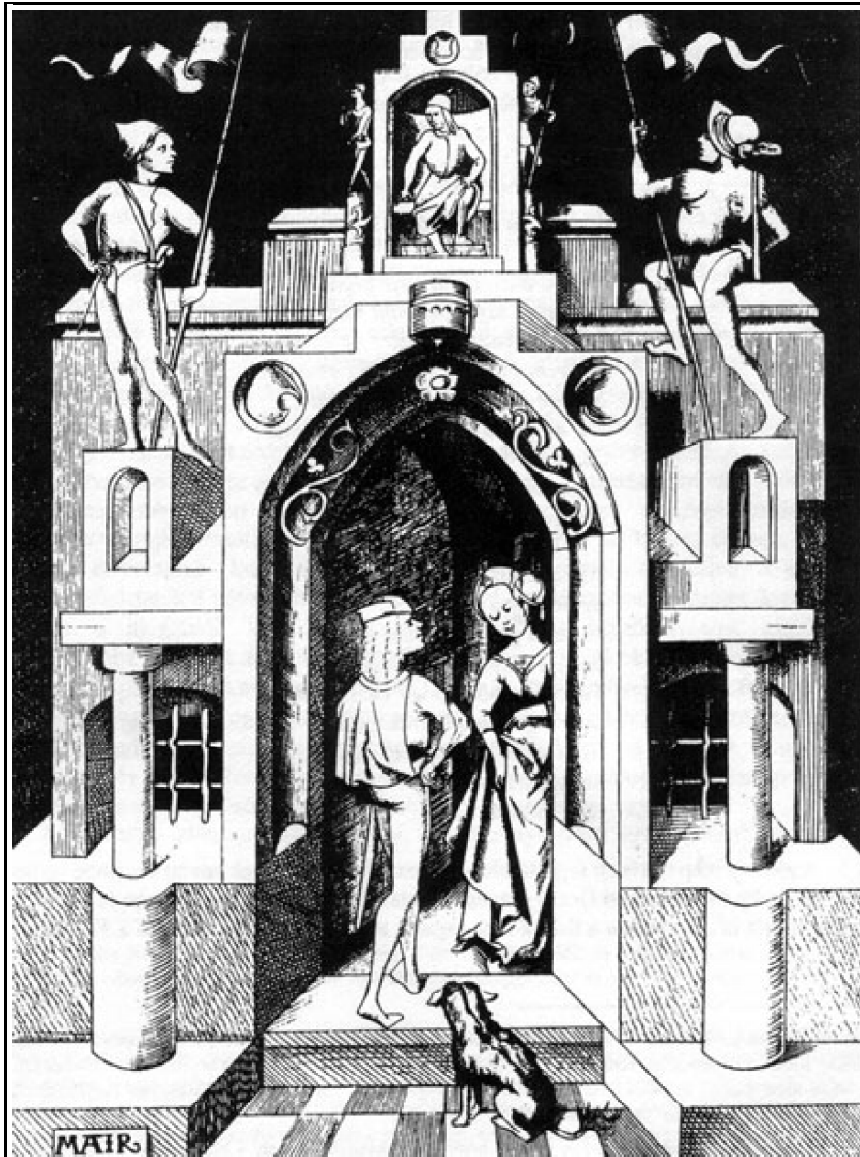
A régít nem lehet újra felmelegíteni, ez bebizonyosodott 1991 nyarán⁸⁷⁽⁸⁷⁾. Az újhoz **19** viszont idő kell. Ki kell várni. Nem úgy mint Csipkerózsika, hanem ébren és addig is élvezve a művészetet. Azt, ami ma is hozzáférhető.

1993. XLVII. ÉVFOLYAM 1. SZÁM / Szilágyi István: Rózsa utca, rózsá lányok.1

Szilágyi István: Rózsa utca, rózsá lányok.¹⁽⁸⁸⁾

*Adieu, Suzon, ma rose blonde,
Qui m' a aimé pendant huit jours:
Les plus courts plaisirs de ce monde
Souvent font les meilleurs amours.
Sais je au moment où je quitte,
Où m' entraîne mon astre errant?
Je m' en vais pourtant, ma petite,
Bien loin, bien vite,
Toujours courant.*

Agyó, Zsuzsanna, szőke rózsá
nyolc teljes napja kedvesem!
A kurta gyönyör, édes órá,
talán a legjobb szerelem.
Tudom-e most, hogy eleresztlek,
bolyongva majd hová jutok?
Isten veled, te szép, te legszebb!
Sietve, messzebb,
csak elfutok.²⁽⁸⁹⁾

20 Bejárat a bordélyházba. Mair von Landshut (?–Landshut, 1520) rézmetszete (E. Fuchs: Illustrierte Sittengeschichte I. München, 1909. nyomán) A bejárat ívében jól látható az ötszirmú rózsza.

A rózsza jelkép történeti fejlődéséhez adatokat keresve többek között kezembe vettem Csatkai Endre és Dercsényi Dezső lenyűgöző adatgazdagságú művét, Sopron és környéke topográfiáját is³⁽⁹⁰⁾. Érthetően a Rózsza utca ragadta meg a figyelmemet. Erről a 371. lapon **21** az alábbiakat olvashatjuk: „Története: Első említése 1414-ben mint Rasengasse (Heimler: 268). Lehetséges, hogy eleinte gúnynév volt és a közeli patak kigőzölgése miatt tréfálkoztak ezzel az elnevezéssel. (A mai Torna utcát, amikor a szennyvíz még nyíltan folyt a közepén, Rozmaring utcának csúfolták.)...”⁴⁽⁹¹⁾ A magyarázat számomra nemcsak bizonytalan, de teljesen valószínűtlennek is tűnt. Évek teltek el, amíg a hasonló témájú kutatás során Tergit könyvét⁵⁽⁹²⁾ is elolvastam. A nyitva maradt kérdésre nagyon is hihető választ az 51. lap szövegében találtam: „Nîmesben még a múlt században is rózsának nevezték az örömlányokat, és megkülönböztetésül rózsát

kellett viselniök; Boroszlóban – ahol aligha van tanúja az antik hagyományoknak – így nevezték őket: a Rózsa utcai nők, mert itt volt a tanyájuk.”⁶⁽⁹³⁾ Házi még azt állította, hogy „Ugyanakkor, amikor Bécsújhelyen, Bécsben és Pozsonyban kénytelen volt az egyházi és a világi hatóság megengedni a bordélyházak felállítását, ennek a szükséges rossznak tartott intézménynek legkisebb nyoma sem található Sopronban.”⁷⁽⁹⁴⁾ Ma már tudjuk, hogy ez nem így volt. „A városi tanács ugyanis – bizonyára az ezekben az időkben a városon átvonuló zsoldosokra való tekintettel is – a Rózsa utcában egy bordélymester felügyelete alatt bordélyházat tartott fenn, amely 1476-ban már működött, és évi 2 1/2 dénárfont bért jövedelmezett a városnak.”⁸⁽⁹⁵⁾ Úgy gondolom, ez elég bizonyító erejű tény, ami azonban elkerülte eddig a kutatók figyelmét.

A középkor sajátos szemléletéből következett, hogy a társadalmon kívülinek, törvénytelennek tekintett személyeket megkülönböztető jelek viselésére kötelezték. A budai városjog például előírta a zsidóknak a vörös kabát hordását rajta sárga folttal, a „szabad lányoknak” viszont a fejkendőjükön kellett legalább egy kéz széles sárga szalagot viselniök⁹⁽⁹⁶⁾. Ilyen „meghatározott jelvény”-re mások is utalnak. Ennek ellenére a rózsa ²²hasonló szerepére eddig Magyarországon nem találtam még újabb adatot, úgyszintén a lányok, „rózsa” elnevezésére sem¹⁰⁽⁹⁷⁾. A hiányt a szakszerű kutatás nyilván pótolhatja.

A rózsa kapcsán élő középkori szimbólumrendszer rendkívül sokszínű. A rózsa (nem feltétlenül botanikai értelemben) már az ókorban a nagy vigasságok kedvelt virága és a szerelem jelképe volt. A bibliában is így találjuk¹¹⁽⁹⁸⁾. Szerepét részletesen ismertetik Rapaics, Tergit és mások művei¹²⁽⁹⁹⁾. A középkor helytelenítette ezt a pogány rózsadísz. A tilalmak ellenére a virág mégis nagy népszerűségnek örvendett, de részben megváltozott tartalommal. A mártírok, így elsősorban Krisztus szimbóluma lett, s mint a tisztaság jelképe, Szűz Máriáé¹³⁽¹⁰⁰⁾. Vallásos szerepét a reformáció a Luther-rózsában élte tovább. Világi vonatkozásban sok családi- és városcímerben ismert. Zárt formája révén a titkos dolgok, a titoktartás szimbóluma is.

A témánk szempontjából jelentős „rózsa”, mint Tergit megállapításából is kiderül, ennek a sokirányú szimbólumrendszernek, a római kori rétegeből lappangva élt tovább. Ilyen értelmére azonban a nyelvtörténet művelői mindeddig nem figyeltek fel. *Rózsa* 'kedvese valakinek' jelentésével ugyan 1763-ból találkozunk¹⁴⁽¹⁰¹⁾, ezt azonban a mai finomkodó értelemben képzelik el. Ezt erősíti leggyakoribb előfordulása birtokos személyranggal „rózsám” alakjában, amire mindenki hajlamos visszavetíteni a csillagom, galambom, violám típusú kedveskedő megszólításokat¹⁵⁽¹⁰²⁾. Ha a latin nyelvű irodalmiság ²³korából nem is, a későbbi időkből kétségtelenül összegyűjthető volna a szó eredeti, kendőzetlenül nyers értelmének nem egy bizonyító adata¹⁶⁽¹⁰³⁾.

A *rózsa* szónak ez a lehetséges jelentése a Rózsa utcák esetében nem tűnt fel a helynévkutatóknak sem. Az utcanevek vizsgálatánál az előtagot általában a virágok, ritkábban a keresztnevek között szerepeltetik a statisztikai összeállításokban¹⁷⁽¹⁰⁴⁾. Holott külföldön, de a történelmi Magyarország régi, jelentős városainak egész sorában előfordulnak Rózsa utcák¹⁸⁽¹⁰⁵⁾. Ezt az előtagot – főképp a középkorban – a virág ²⁴közkedveltsége nem indokolhatja. Helytörténetbe ágyazott funkcionális elemzésre van tehát szükség¹⁹⁽¹⁰⁶⁾. Ennek témánkat tárgyaló kiváló példája Paul Feith dolgozata, amiben a *Rosenstrasse* (-gasse) elnevezések egész sorát vonultatja fel német nyelvterületről, egyben a rokon- és kapcsolatos elnevezéseket is felsorolva, természetesen a Tergit által írt breslavit is²⁰⁽¹⁰⁷⁾. A vizsgálatot megkönnyíti, hogy az újabb virág- és keresztnév adású utcák döntő többsége heterogén névbokrokban található, s leginkább a XIX–XX. századi városfejlődéssel kapcsolatos²¹⁽¹⁰⁸⁾.

A szakemberek megfigyelték, hogy a történelmi városokban a közönséges prostitúció a városfalak mentén,

vagy a várárcok táján, a városfalakon kívül, a kapuk közelében húzódott meg²²⁽¹⁰⁹⁾. E tekintetben elsősorban Bártfa és Kolozsvár esete lehet tipikus. Mint Breslauban, az utóbbiaknál is a város egészen a tanácsház közelében túrhatta meg őket²³⁽¹¹⁰⁾. Gyakori, hogy a társadalom egyéb kiteszítottjaival, mint a koldusok, hóhér, gyepmester, tömlöctartó és a zsidók, laktak együtt, természetesen több jellegzetes nevű utcában²⁴⁽¹¹¹⁾. Bártfán egyébként az utca elején volt a városi borház (*Weinstube*)²⁵⁽¹¹²⁾. Ez a – bizonyára nem egyedül álló példa – felveti, hogy a beszálló vendéglők, kocsmák, csárdák nevében előbukkanó „rózsa” elnevezés okát is valahol itt keressük, ha a XVIII–XIX. században ennek eredeti jelentése talán már nem is volt közismert²⁶⁽¹¹³⁾.

Összefoglalva az elmondottakat, az a meggyőződésem, hogy a soproni *Rózsák utca* neve egy általános európai névadási szokásrendbe illeszkedik és magyarázatát a „rózsa” már elhalványult, de kimutatható jelentése adja meg.

1993. XLVII. ÉVFOLYAM 1. SZÁM / Mollay Károly: A Rózsza utca nevének eredete (Válasz Szilágyi István cikkére)

Mollay Károly: A Rózsza utca nevének eredete (Válasz Szilágyi István cikkére)

1. Szilágyi István az én cikkemmel (A *Rózsák utca*. SSz. 1992, 231–244) kapcsolatban ezt írja: „Lényegében funkcionális munkahipotézis a soproni *Rózsza utca* elnevezésének a johanniták ottani működésével, rózsafeldolgozásával való összekötése is” (19. jegyzet). Ez igaz. De Szilágyi István ugyanolyan funkcionális munkahipotézissel dolgozik, amikor a Rózsza utcai bordély 1476. évi adatára támaszkodva írja: „A bordély 26keletkezési idejét a kutatás valószínű még nem tisztázta, a szerzők azért nem említik;¹⁽¹¹⁴⁾ 1484 óta már nem volt az (Mollay i.m. 238). A létesítésére vonatkozóan talán éppen az 1350-es évek adnak támpontot (vö. 4. jegyzet!).” Így jut arra a következtetésre, hogy a *Rózsák utca* név az 1476–1484-ig itt kimutatható bordély előzményével függ össze.

Mindkettőnknek munkahipotézissel kellett dolgoznunk, mert mind az utcanév, mind pedig a bordély keletkezési idejére nézve *közvetlen* adatunk nincsen. A maga munkahipotézisét mindegyikünk csak *közvetett* adatokkal tudja valószínűsíteni.

Valamikor magam is azt gondoltam, hogy a *Rózsák utca* név esetleg bordélyházzal függhet össze, hiszen a Szilágyi István idézte analóg adatok egy részét magam is ismertem: Sopron XIV–XV. századi történetének alaposabb megismerése után ezt a gondolatot el kellett vetnem. Éppen 40 esztendővel ezelőtt a soproni bordély létesítését Mátyás király ausztriai háborúival hoztam kapcsolatba: „A városi tanács ugyanis – bizonyára az ezekben az időkben [az osztrákok ellen] a városon átvonuló zsoldosokról való tekintettel, a Rózsza utcában ... bordélyházat tartott fenn, amely 1476-ban már működött”.²⁽¹¹⁵⁾

2. A *Rosengassen*³⁽¹¹⁶⁾ utcanév első adata 1414-ből való (SoprOkl. I/2: 86). A középkori Sopronból igazolható volt, hogy egy-egy helyrajzi népi elnevezés a forrásokban való felbukkanása előtt már legalább két nemzedéken (50–60 év) át élt. Ezért következtettünk arra, hogy a *Rosengassen* utcanév az 1350-es években már megvolt. Ha a névadás bordélyházzal függene össze, ennek már az 1350-es évek előtt kellett volna léteznie.

Részlet Sopron 1886. évi térképéből

Az 1350-es években az 1277-ben szabad királyi városi rangra emelt Sopron vár+falu *jogilag* már nyolcvan éve város volt: helyrajzi, gazdasági és társadalmi szempontból csak ezután lesz város. A várból csak az 1340-re elkészült hármás falgyűrűvel lesz belváros⁴⁽¹¹⁷⁾, de 1283–1359-ig a kitelepülések miatt sok háza elhagyott, gondozatlan, romladozó, számos telke beépítetlen. A faluból lesz a külváros (első adat 1418: *vorstat* II/1: 160), amely az 1350-es években még nem összefüggő település: egy-egy szerből lesznek a legrégebb utcák, mint például a kovács-szerből a Kovácsok utcája (első adat 1400: *in der Smydgassen* II/1: 145), amely az Ikva jobb partját foglalja el⁵⁽¹¹⁸⁾, a halász-szerből Halászsok utcája (első adat 1421: *in der Vischergassen* I/2: 198).⁶⁽¹¹⁹⁾ Ilyen szerek alakultak ki az egyes kapuknál, mint például az Ispotálykapu (első adat 1404: *zu der spitolpruk* 27II/2: 298), amely a johanniták alapította és 1349-ben városi kezelésbe átvett⁷⁽¹²⁰⁾ ispotályról (első adat 1393: *spital* II/1: 144) kapta a nevét; ilyen volt még a Baboti kapu (első adat 1217: *tributum porte de Supran, quod nominatur Bobech* SSz. 1991, 97), utóbb Szélmalom kapu (első adat 1513: *Windmülierthor* SSz. 1991, 117)⁸⁽¹²¹⁾; az itt szedett vásár- és útvám 2/3-ad részét 1217-ben a johanniták kapták meg és Sopronban letelepedvén 1250-től itt építették fel lovagházukat, az ún. Keresztesudvart (első adat 1352: *Crauczhof* SSz. 1991, 109) és a Szt. János-kápolnát (1452: *Sand Johannes im Kreuzhof* SSz. 1991, 28100).⁹⁽¹²²⁾ A Szt. Mihály-plébániatemplomnál a plébános dézsmaszere, a *Widen* (első adat 1424: *Auf der Widem* II/2: 328), amelynek neve valamikor 1255 után keletkezett, amikor a plébános megegyezett a győri püspökkel, hogy Sopron egész bordézmájának a soproni plébánost illető 1/16-od része fejében e szer, illetve utca egész bordézmáját kapja a plébános. Az utcanév első adatának tanúsága szerint a megegyezés az 1360-as években élt.¹⁰⁽¹²³⁾ A XIV. századi plébánia eredetileg a Halászsok utcája és a Szt. Mihály utca (2. sz.) sarkán állt: 1421-ben már mint 'volt plébánia' (*der Alt Pfarrhof*) szerepel (I/2: 198–199). Az új plébánia építése a Rózsák utcájában¹¹⁽¹²⁴⁾ ezek szerint az 1360-as évekre tehető, még pedig a városplébánosnak azon a nagy telkén, amelyen a XIV. század végén még felépült a városplébános magánkápolnája, a Szentlélek-kápolna, ugyancsak a Rózsák utcájában,

plébánia mellett.¹²⁽¹²⁵⁾ Az eredeti Rózsák utcájának az új plébánia felőli házsora a mai napig nem épült ki, lényegében csak a johanniták Szt. János-kápolnája mögötti rész épült be. Viszont teljesen beépült, az új plébániával szemközti oldal az Ikva bal partján.

3. Ha majd sikerül feloldani és megfejteni az 1379. évi házösszeírást, minden középkori háznak, ill. házteleknek, a Rózsa utcaiaknak is, a történetét meg lehet írni. A ma rendelkezésünkre álló összes források ismerete alapján mindenesetre állítható, hogy 1476-ig sem a Rózsák utcájában, sem másutt Sopronban bordélyházra sem közvetlen, sem közvetett adat nem maradt fenn. Egyetlen közvetett adat található a szabólegények céhszabályzatában, ez is 1477-ből való: „Item auch sol kein sneiderknecht czehenn mit ainer freyen tochter, nach vrtenn zw trinckenn geben, nach zw frumen lewtten an den tancz fueren, nach mit Jr reden auff der gassen, vor frumen lewtten...” (kiadatlan Gerichtsbuch 144).¹³⁽¹²⁶⁾ Ha Sopronban lett volna bordélyház, az 1427-től kezdve fennmaradt számos városi számadáskönyvben nyomának kellene lennie. Gondoljunk csak például Moser Osvát polgármester aprólékos 1439–1442. évi számadáskönyveire (II/3: 148–195, 229–325) stb.!

A soproni bordély létesítése Mátyás király ausztriai háborúival függ össze. 1474. márc. 11-én és 13-án III. Frigyes császár Mátyás ellenében szerződést kötött az 1471. máj. 27-én cseh királlyá választott Jagelló Ulászlóval (= a későbbi II. Ulászló magyar király), bár Mátyást már 1469. május 3-án választották meg ugyancsak cseh királlyá, amit III. Frigyes 1472. nov. 8-án elismert. Ezért Mátyás felkészült a III. Frigyes elleni támadásra, ²⁹csapatainak egy részét Sopronban szállásolta el, annál is inkább, mivel két ellenlábasa 1476. dec. 8-án Mátyás ellenében szövetséget is kötött. Mátyás 1477. jún. 12-én üzent hadat III. Frigyesnek, aug. 10-én pedig seregével átlépte az osztrák határt; a dec. 1-jei békekötés ellenére a sikeres hadjárat folytatódott és csúcspontját 1485. máj. 28-án Bécs meghódolásával, ill. jún. 1-jén Mátyás fényes bécsi bevonulásával érte el¹⁴⁽¹²⁷⁾. 1481 májusából vagy júniusából maradt fenn egy összeírás, amely nyilván a sereg elvonulása után készült, s címe szerint Mátyás cseh katonasága által a városban és hét jobbágyfalujában addig okozott károkat, ill. ezek becsült értékét sorolja fel (II/6: 243–254). A jobbágyfalvakra vonatkozó rész nem maradt fenn.

A kárvallottak túlnyomó többségben háztulajdonosok, csak elvéve lakók. A kárjegyzéket magyar írnok készítette, aki a 1/2 forintokat egész forintra egészítette ki. Az első és a második fertályban még feljegyezte azokat a neveket, akik embereinek (*familia*) rovására a károkat elkövették (*Kraczer, Zhernenczky, Johannes Slesinger, Swmoroskj, Hynndersig, váci püspök, Tóbiás úr, egy prior*), aztán elhagyta, de feljegyzett néhány kirívó esetet. Így pld. az első fertályban teljesen elpusztították Magyar (*Unger*) Tamás fuvaros özvegyének Újteleki utcai majorját; a másodikban Gewährlicher Kristófnak nemcsak 50 forintnyi kárt okoztak házában, de felgyújtották 20 forintra értékelt istállóját is, Ratner Istvánt házában halálra sebeztek, Zeltenpach Mihály, Kren N. özvegyének, Reisner Lénárd és Sperrer Lénárd házait elpusztították és felgyújtották; a harmadik fertályban Geidel Simont megölték. A belvárosban két háztulajdonosnál kifejezetten jelzi, hogy semmi (*nichil*) kárt sem szenvedtek; 10 háztulajdonos neve mellől hiányzik a forintösszeg, ugyanúgy a Zsidók utcája 12 keresztény háztulajdonosáé mellől is. Az összesítés:

Hely	A kárvallottak száma	A kár összege forintban	1488. évi adó forintban
I.	61	549	93 1/2
II.	81	661	174 1/2
III.	84	854	79 1/2
IV.	96	1106	179 1/8

I–IV.	322	3170	526 5/8
belváros	84	1335	521 5/8
összesen	406	4505	1048 1/4

Az 1488. évi adó összegét (a céhek és testvérületek adója nélkül!) összehasonlításként közöljük. A kárvallottak nagy száma tanúsítja, hogy a kárból alig-alig maradt ki valaki. A legnagyobb kár (250 forint!) Herb Kristóf polgármestert érte a várostorony melletti házában (a mai városháza helyén). A kárvallottak száma és a kárösszeg, még ha esetleg túlzott is, tanúsítja, hogy Mátyás király tekintélyes létszámú sereget helyezett el a városban. Ezért kellett a bordélyt a tanácsnak létrehoznia. Ennek 30 felügyelője (*Frawnn Maister*) évenként, Szt. György (ápr. 24.) napján, azaz a tisztújítás előtt 2 1/2 dénárfontot tartozott befizetni a városi kamarásnak: „Jtem der Frawnn Maister dient all Jar meinen Herren vom *Frawnnhaws* II 1/2 tal. den. festo Georý” (kiadatlan Burgerbuechel vnd ächtbuechl 229). A bordély megszűnéséről szintén ez a városi könyv számol be a 230. lapon: „Marusch partll ist meinen Herren schuldig von wegenn des *frawnnhaws*, das er von meinen Herren Kawfft hat, XL tal. den. Actum feria sexta post Pasce Anno domini etc. LXXXIII” (1484. ápr. 23).

4. Miért nem volt Sopronnak állandó bordélyháza, amikor volt a Szilágyi István említette többi hazai és külföldi városnak? Azért, mert Sopron lélekszámban is, a kereskedelem volumene és forgalma, a vendéglátás tekintetében is e városoknál lényegesen kisebb volt. A sokkalta nagyobb és jelentősebb Bécsben 1371 óta a mai napig ismert egy *Rosengasse* (a belvárosi Teinfaltstraße-t és a Schenkenstraße-t összekötő keresztutca), amelynek neve nem bordélyházzal függ össze (Vö. Kisch, W.: Die alten Straßen und Plätze Wiens. Wien, 1883, 162).

1993. XLVII. ÉVFOLYAM 1. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

1993. XLVII. ÉVFOLYAM 1. SZÁM / HELYTÖRTÉNETÍRÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI / Mollay Károly: Az 1530. évi soproni adójegyzék

Mollay Károly: Az 1530. évi soproni adójegyzék

1. Auer Jakab városi nótárius az 1530. évi adójegyzéket még az ápr. 24-i tisztújítás előtt készítette el, de csak a tisztújítás után hajtották végre: erre vall, hogy a külváros 16 adóközetének elején még az 1529/30. évi adószedőket, azaz a külső tanács tagjait tüntette fel. Az ápr. 24-i tisztújításon ezek közül azonban csak nyolcat választottak újjá: hármat-hármat az első és a második fertályban, egyet-egyet a harmadik és a negyedik fertályban (a belvárosi adószedőket az adójegyzék nem tünteti fel). Az ápr. 24-i tisztújítás után az újjá nem választott adószedők nevét áthúzta (kiadásunkban szögletes zárójelben) és alája írta a tisztújítási jegyzőkönyvből (II/2: 219) is ismert külső tanácsosok/adószedők (*XXIII^{ger}*, *vierundzwaintzger*) nevét. Az

1530/31. évi tisztkarra érvényes Paltram András az évi városbíró említése is (II/2: 216; adójegyzék 35. lap). Nem tudjuk, hogy 1530-ban az adó beszédésével miért várták meg az 1530/31. évi tisztkart, hiszen az évi rendes adót általában a naptári év elején szedték. Adójegyzékünk az 1530. évi rendes adót tartalmazza: Salzer Balázs, aki 1529-ben is (az adójegyzék nem maradt fenn!), 1530-ban is a második fertály második adóközetében szedte az adót, 1530. dec. 11-én még az előző évi adóról is elszámolt (*Zalt alt steur im 29ten Jar 1/2 gulden wie Im alten steuerregister stet* 46. lap). Adójegyzékünkkel helyreigazítható az 1530. évi ápr. 24-i tisztújítás jegyzőkönyve, ahol Tröppel Máté a belső tanács tagjai között is, a külső tanács 8 belvárosi tagja között is szerepel (II/2: 216, 220). Tröppel Máté csak a következő, 1531. ápr. 24-i tisztújításkor kerül a belső tanácsba (adójegyzékünk 47. lap; II/2: 220), viszont 1530/31-ben Kolb Gáspár igazolhatóan a belső tanács tagja volt: *im als ainem Ratherren Dieße Zeit nachgelassen* 5 forintnyi adóját (42. lap; GedB. 286). A mindenkori belső és külső tanács összetételének megállapítása azért fontos, mivel csak így állapítható meg az egyes tanácsstagokra vonatkozó adatok után a polgármester + városbíró + 12 belső tanácsos + 8 belvárosi külső tanácsos + 16 külvárosi külső tanácsos összetételű városi vezető réteg összetétele.

Az 1531. ápr. 24-i tisztújító közgyűlés szentesítette azt a gyakorlatot, hogy a belső tanács tagjai lakóházuk után nem adóznak, továbbá évi 3 magyar forint díjazásban részesülnek (II/2: 221). Az 1530. évi adójegyzékből az állapítható meg, hogy kimaradt belőle a polgármester (Gräzer 31 Kristóf), de nem a városbíró (Paltram András); kimaradtak – négy kivételével – a belső tanács tagjai: 1530-ban tehát nem fizettek adót, akárcsak az említett Kolb Gáspár. Még szerepel Pesserer György kovács 3 forint adóval, Nesslinger Gáspár 7 forinttal (ebből 2 forintot elengedtek) és Erdélyi (Siebenbürger) Ferenc 16 forinttal: nevük azonban nincs áthúzva (ez a fizetés jele!), nem áll utána *Zalt* 'fizetett' szó, akárcsak a 3 forint adóval szereplő városbírónál (40–42. lapok). Így már érthető az 1531. évi ápr. 24-i tisztújító közgyűlési határozat szigorítása: a belső tanács tagjai csak a lakóházuk után nem fizetnek adót, mentesek a robot, őrségállás, kapuőrség alól, de egyéb házuk, majorjuk után nem. Mindez azért volt fontos, mivel a mindenkori polgármester, városbíró, a belső tanács tagjai általában a legnagyobb belvárosi (esetleg az ún. belső külvárosi) polgárok közül kerültek ki.

Az adószedők munkájukért fejenként 1/2-1/2 forintot kaptak (adójegyzék 30., 44. lap). A beszédett adóról időnként, részletekben a városi kamarásnak számoltak el. Nagy Balázs kereskedő, aki 1529/30-ban is a belső tanács tagja volt (II/2: 211), 1530. febr. 7-én lett városi kamarás: 1531. febr. 15-ig tartó tevékenységéről értékes számadáskönyve (*Blasi Nadt RaittRegister 1530 Kammer Amt IV 1009/486*) maradt fenn. Ebből többek között megtudjuk, hogy az említett Tröppel Máté csak 1530. júl. 10-én szerezte meg a polgárjogot, ápr. 24-én tehát nem választhatták a belső tanácsba (számadáskönyv 14). A számadáskönyv is, az adójegyzék is feltüntet adóbevételeket: az adójegyzék ezenkívül tartalmazza a külvárosi adószedők befizetéseinek a jegyzékét is (az első fertály első és második adóközetéé hiányzik); általában az 1531. év (!) folyamán számoltak el végleg az 1530. évi adóról, de van későbbi elszámolás is (III/3: 1532. ápr. 7; IV/4: 1532. jan. 14; II/1: 1533. dec. 25; III/4: 1533. márc. 9.). 1531. febr. 15-től az új kamarás, Erdélyi (Siebenbürger) Ferenc kereskedő végezte az elszámolásokat (számadáskönyv 119; adójegyzék 47). Őt helyettesítette Reiß (Reuß) János (adójegyzék 47, 48), aki már ezt megelőzően is belvárosi adószedő (számadáskönyv 17, 18, 20; adójegyzék 47), sőt a belső tanács tagja (GedB. 286; Gb. 81^r).

Az adófizetők késedelmes fizetése, ill. az adószedők késedelmes elszámolása véleményem szerint nem az adófizetési morál romlásának, hanem az adófizetők anyagi romlásának következménye, legalább is a külvárosban. 1530-ban a kivetett adó is lényegesen kevesebb, mint 1528-ban (SSz. 1991, 168). 1530-ban

lényegesen több külvárosi adófizetőre vetik ki a legkisebb, 1/4 forint (*ort*) adót; legfeltűnőbb ez a negyedik fertály második és harmadik adóközretében: itt 36, ill. 27 adófizetőre ugyanannyi adót vetnek ki, mint 1528-ban 22, ill. 17 adófizetőre!

Az 1528. és az 1530. évi adójegyzék részletes összevetésével még egyéneként is megállapítható a kivetett adó csökkenése. Az alábbiakban csak a külvárost összesítjük, mivel az 1530. évi adójegyzékben a belváros vége (Mészárosok utcája belső házsora, Új utca) hiányzik:

32 Adóközret	Háztulajdonos: lakó	A kivetett adó forintban		
		adójegyzék	pontosan	1528-ban.
I/1	19:3	13 1/2	13 1/2	25 3/4
I/2	21:5	11 3/4	11 3/4	20 1/2
I/3	15:1	8 1/2	8 1/2	14 1/2
I/4	16:2	26 1/2	24 1/2	23 1/2
I	71:11	60 1/4	58 1/4	83 3/4
II/1	21:4	33	32	54
II/2	24:6	33 3/4	33 3/4	45 1/2
II/3	19:3	19 1/4	19 1/4	28 3/4
II/4	21:1	15 3/4	15 3/4	21
II	85:14	101 3/4	100 3/4	149 1/4
III/1	17:3	7	7	11 1/4
III/2	18:1	7 1/4	7 1/4	10 3/4
III/3	16:5	11 1/4	11 1/4	21 3/4
III/4	21:6	31 1/2	31 1/2	29 3/4
III	72:15	57	57	73 1/2
IV/1	14:2	16 1/4	15 3/4	18 1/2
IV/2	33:3	17 3/4	17 3/4	17
IV/3	24:3	11 3/4	12 3/4	12 3/4
IV/4	34:6	39 1/2	39 1/2	57
IV	105:15	85 1/4	85 3/4	105 1/4
I-IV	333:55	304 1/4	301 3/4	411 3/4

Az összesítésből még számos tanulság levonható a várostörténet számára. Megemlítendő, hogy az adójegyzékben tűnik fel ez adószedők megnevezésére a *Steuerherren* (37), a belső tanács tagjaira a *statMagistraten* (48) elnevezés. Itt olvasható először a Pihenőkereszt *rastkhreutz* neve (37), amelyet 1392-től kezdve *Rasttpühel* (II/1: 4), majd egyszerűen *khreucz* (1458: II/4: 61) néven ismerünk. Megtudjuk, hogy Vedschinger Lipót ötvösnek *Fur das Neu statsigl arbit vnd silber* 9 dénár-solidust vontak le 1530. dec. 6-án az adójából (37); erről Nagy Balázs számadáskönyve is megemlékezik (*pötschafft das er tzw gmainer stat gemacht* 22. lap). Az ún. kis ezüst pecsétnyomó képe Horváth Zoltán: Sopron város címerei. Bp., 1992, 32. Az újonnan felvett és esküt tett polgárok jegyzékét majd csak

1535-ben kezdik vezetni (II/2: 285), ezért fontos a korábban csak elszórtan feltűnő esetek összegyűjtése: 1530. jún. 25-én Urbán András özvegyének fia, Mihály teszi le a polgáresküet és fizet 1 dénárfontot (adójegyzék 24); 1531. febr. 3-án Bálint varga (38), amit Nagy Balázs számadáskönyve is feljegyzett (24). Családtörténeti szempontból hasznosítható adatok: a magyar Keresztély Új utcai háza után 5 dénárfontot fizet a tanácsnak (38); Balázs varga 1531. júl. 12-én megvette az adójegyzékben (42) még 1 forint adóval szereplő Haberleiter György Szt. György utcai házát, amely után a tanácsnak 10 dénárfont követelése (*Zinß*) volt (49); ugyancsak a tanács 5 dénárfontért 1/18 Klausner-szőlőt adott el, amely a Szt. János-kápolnáé volt (49). Viszont még nem tudjuk, mi volt az a *glockenhaus*s, amelyet 10 dénársolidus értékű zsindeffel fedtek be (24).

333. Az adójegyzék szövege:

Vorstat Erst viertail

Erst annsag

Peulnstainer XXIII^{-ger}

Michael eisaler 1 gulden, idem Michael paur 1 gulden
Colman taschnerin 1/2 gulden, idem Jr sun 1/2 gulden
Peulstainer 1 gulden
Jacob schimblin 1 gulden
n.Colman Dremel 1 gulden
Bartlme wagner 1 1/2 gulden
Jung klar 1 ort
Leonhart schuester 1 gulden 1 ort
Vrban Hunger 1/2 gulden
Andre schrannts 1 ort
georg hunger 1 ort, idem Cristoff hunger 1 ort
Wolfgang Hunger 1 ort
Fritz Waälind 1/2 gulden
georg schmeuger 1 gulden
Sebastian schuester 1 ort
Steffan wetzer 1 gulden
peter fleischagkher 1/2 gulden (*1. lap vége*)
Florian trungkl III ort
Summa XIII 1/2 gulden

Annder Annsag

[Steffan wetzer] XXIII^{-ger}

Fur Jn gregor polanj

Michael käslerin 1 ort, idem Jm Zwaien sunen 1 ort
Ambrosy Leeb 1/2 gulden
Bartlme walich 1 1/2 gulden minus 1 ort
Bernhart hueter 1/2 gulden [Jst Jme nach gelassen]
Janusch hunger 1/2 gulden
Behaims Jänuschin 1/2 gulden
Marton Yschtwän 1 ort

Mert pinther 1 ort
Andre pinther 1/2 gulden
n.Ungers Edlman witib 1/2 gulden
Leonhart grrad 0
Jacob Hänndtel 1 1/1 gulden
mathes Zimmerman 1/2 gulden
Ambross Daudid 1 gulden
Hanns waxhöffer alias steirer 1/2 gulden (2. lap)
Christan Markusch sun 1/2 gulden, idem Jr Mueter 1 ort
Franntz Wÿth 1 ort
Georg paur 1 ort
Wenntzl Dorner 1/2 gulden, idem valtín aifalldt 1 ort
Andre Rampuschin 1 ort, idem Jr Jnhold der hunger 1 ort
Gundel Mülner wastl 1/2 gulden, idem Sein Brueder 1/2 gulden
Summa XI 1/2 gulden 1 ort

Dritt Annsag
Hainreich schmid XXIII^{-ger}

Thoman Dorner III ort, Zalt
Laurentz sübenhertz 1 ort
Andre thürsin 1 ort
Janusch nadt 1 gulden
relicta thome Hungercasten 1 ort
Hanns Hueter 1 ort (3. lap)
Mathes stifter 1/2 gulden
Oswald schuester 1/2 gulden
Wolfgang farnier 1 ort
Thomasch Hunger 1/2 gulden, idem Simon nÿmand 1 ort
Georg Hunger 1 gulden
Georg von güersn 1 gulden
Michel paar III ort
Blindt niclos 1 ort
Wolfgang maurer III ort
Summa VIII 1/2 gulden

Vierd Annsag
Andre Bläsweter XXIII^{-ger}

Georg Hunger 1/2 gulden
Berenhardin gloß 1 1/2 gulden
georg Lanng 1 ort
vrban andreäschin II gulden, solvit 1 gulden, solvit totum
Gregor polanÿ VIII gulden, mathei apostoli (*szepť. 21*) Zalt VII gulden
Egidi wagner 1 gulden (4. lap)
Colman Ledrer 1 gulden
Mathes Braun 1 gulden

thoman Wälintin sune 1/2 gulden Vnd Jr Mueter vnd dem ain sun 1/2 gulden
Hainreich schmid 1 1/2 gulden
veitl Reytter 1 ort
Andre Bläsweter 1 1/2 gulden
Niclos Fysthay III gulden
Cristan Muer 1 gulden
peter ledrer 1 gulden
Hans pinther 1/2 gulden
Summa XXVI 1/2 gulden 26 1/2

Annder Quart
Erst Annsag
[Michel sayler] XXIII^{-ger}
Fur Jn caspar muer

Fritz Maurerin III ort
Bartlme Rat III ort
Steffan Wagner 1/2 gulden
34Mert Lanng 1/2 gulden
michel fidlerin 1 gulden
Simon Fechter II gulden (5. lap), idem Waltasar von nesslinger (!) II gulden
Wolfgang Fechter 1 gulden
Michel sailer 1 gulden, dubium
Steffan pusck weibertail 1/2 gulden, Zalt 1/2 gulden vnd die andern erben 1 1/2 auf dem Rathaus, idem
georg [Paul] pinther II gulden
n. LeeZellter III ort
Caspar Muer 1 gulden
Mathes schöet 1 gulden, idem Bartlme schön 1/2 gulden
Cristan Zeiner V gulden, Zalt, vnd her walasch empfangen an seiner schuld suechs hinden Jm empfang,
idem Peter kürsner 1 ort
Georg Ledrer 1 1/2 gulden
Steffan pegkh 1 1/2 gulden
michel Brünner IIII 1/2 gulden
Hanns Reiss 1 1/2 gulden
Bernhart tischler 1 1/2 gulden
Frantz täschnerin 1 gulden
Helias Ziegler 1/2 gulden
Summa XXXIII gulden (6. lap)

2 quart Annder Annsag
Blasi salltzer XXIII^{-ger}

Andre Fuxleuttner 1 ort, idem Sigmund änderl 1 ort
Thoman Rauscher III gulden
Margß kersengraf 1/2 gulden, idem Valentin kersengraf 1/2 gulden
Cristan schalch 1 gulden
Steffan Dölldl 1 1/2 gulden

Sigmund Mülner 1/2 gulden, idem peter Stiffter 1 ort
Emrich Hunger 1 1/2 gulden
Emrich Hunger eisner 1 gulden
Mathes khäsler 1 gulden
Mert ledrer 1 1/2 gulden
mathes fidler [1/2 gulden] 1 ort
Thoman Rauhenspan 1/2 gulden
georg pfeilschiffter 1/2 gulden
Blasi salltZer II gulden
Peter Hochraidl II 1/2 gulden idem georg Hochraidl 1/2 gulden
Michel Ratner II gulden
philipp traissendorffer 1 1/2 gulden (7. lap)
Wolfgang cZygen 1/2 gulden
georg Jäger 1 1/2 gulden
Benedict kurtzhalls 1 ort
Hans stogkher 1 1/2 gulden
Gregor gross 1 1/2 gulden
Steffan Ziegler 1 ort, idem georg pleier 1 ort, idem peter 1 ort
Sebastian Ducat III ort
Lorentz Ducat 1 ort
Mathes pair 1 gulden
Thoman Hunger 1 ort
peter Hungercasten II gulden
Cristan Zimerman 1 gulden
Summa XXXIII 1/2 gulden 1 ort

Dritt Annsag, 2 quart
Steffan schüeler XXIII^{ger}

Georg Finthusch 1 1/2 gulden
Bartlme wülfing 1 gulden 1 ort
Egidi schurnprant III ort
georg trungkhen 1/2 gulden
Andre wayda 1 1/2 gulden
Niclas kolbmhouer 1 1/2 gulden (8. lap)
Leonhart katrin 1 ort
Jacob göschlin III ort
Bartlme schürnprant II 1/2 gulden
Steffan schueler 1 1/2 gulden, idem Sein Mueter 1 ort
paul khersengraf 1 ort
Steffan Reisenperger 1 gulden
Wolfgang am ort 1 gulden
Cristan slesinger 1 gulden 1 ort
georg swartz 1 ort
Mert schaden 1 gulden
michel Seyserin 1 ort, idem Wolfgang Wetzler 1/2 gulden

Georg Rittr 1/2 gulden
Niclas Hebaufin vnd Jr sun 1 gulden
Summa XVIII gulden 1 ort (*9. lap*)

2 quart Vierd Annsag
Steffan dölldl XXIII^{-ger}

Steffan sailer 1/2 gulden
Mathes Maurerin 1/2 gulden
Andre krägsner III ort
Steffan Ruess 1/2 gulden
Thoman Lasla 1 1/2 gulden
Andre sämppl 1/2 gulden
georg weber 1 ort
Sixt thruthl 1/2 gulden
Steffan fleischagkher 1 ort
mathes wagner 1 gulden
Sigmund totengraber 1 ort
Mert Hebauf 1 gulden
Paul strachman 1 gulden
Hanns schürnprant 1/2 gulden
Andre schürnprant 1 1/2 gulden
Hoch Mertin 1 ort
Cuentz peter III ort
Steffan Rauscher 1 1/2 gulden
Andre pinther 1 ort
philipp Wastian 1 gulden, idem michel philipp 1/2 gulden
michel khater 1 gulden
35 Summa [XV 1/2] XV gulden III ort (*10. lap*)

Dritt Quart
Erst ansag
[Bartlme Lanng] XXIII^{-ger}
Für Jn michl kater

idem Lanng 1 gulden
wolfgang pfeifferin 0
Ambros graf 1 ort
Blasi grädweiner 1 ort
Hannsen schön kinder 1 ort
wolfgang pinther 1/2 gulden
quirein gälman 1 ort, idem Jacob gälman 1 ort
Margs leonhart 1/2 gulden
Andreäsch mader III ort
Andre gälman II ort, idem philipp ducat 1 ort
Wolfgang Fragner 1/2 gulden
Andre sayler 1 ort

Wolfgang Adam 1/2 gulden
Mathes Hunter 1 ort
Andreasch Hunger 1 ort
Egidi dienstl 1 ort
Blasi Hunger 1 ort
Summa VII gulden (11. lap)

3^m quart Annder Annsag
paul scheiber XXIII^{-ger}

Wolfgang ortl 1 ort
Lorentz Hunger 1 ort
Cristan n. 1 ort
Mert strauspergerin 1 ort
Caspar Sleier III ort
niclas kater 1 ort
leonhart matheß 1 ort
Rueprecht sleisinger 1 1/2 gulden 1 ort
Jacob grueber kinder 1/2 gulden, idem Kylian paur 1 ort
Cristan waytz 1 ort
Jung prugkler 1 ort
Mert schadn 1 ort
Wolfgang steirer 1 ort
Wolfgang sturmawer 1 ort
Steffan khriehl 1/2 gulden
Steffan ortl 1 ort
Hanns vaschang 1 ort
Antal wagnknecht 1 ort
Summa VII guldin 1 ort (12. lap)

Dritt Annsag
[Andre paur] XXIII^{-ger}
Fur in Steffan Spiller

Wolfgang Raebel III ort
Andre Rumpler 1 ort
Wolfgang khern III ort, idem Mater III ort
Hanns 0
Augustin sämppl 1 1/2 gulden
Wolf Jacob III ort, idem Jung weiter gaissler 1 ort
Thoman sailer 1 ort
Steffan pusch ist oben angeslagen (vö. 6. lap)
n. Hunger 1 ort
Peter Hertzog 1 ort, idem Hanns trüthl 1 ort
georg kosch 1 gulden
michel pransthner 1 gulden
Cristan Braunwald 1 gulden

Sigmund strabmerin 1 ort
Blasi gaissler 1 ort, idem Hanns Rumpfer 1/2 gulden, idem Allt gaisslerin 1 ort (13. lap)
Valentin peurin 1/2 gulden
Summa XI gulden 1 ort

3^m quart Vierd Ansag
philipp mogkh XXIII^{-ger}

Laurentz schmid 1 1/2 gulden
Hanns wager 1 ort
Andre pair 1 1/2 gulden
Steffan schön 1 ort, idem erhart schön kinder 1 ort
Emrich steirer 1 1/2 gulden
Andre pair 1 gulden
Emrich mogkh 1 1/2 gulden, idem Michel am ort 1 gulden
Hanns amb ort III ort
michel Dölldl 1 gulden
Georg Rädler 1 1/2 gulden
Hanns Hamer III ort, idem Hanns schober 1 ort (14. lap)
Thoman Wienerin III ort
wolfgang gsperrerin III ort, idem Steffan schümprant 1/2 gulden
paul scheiber 1 gulden
philipp mogk 1 gulden, idem Steffan mulner 1 gulden, idem Schaller kinder im Zechhauß 1/2 gulden
Gaspar hafner 1 ort
Steffan Spilber II gulden
Steffan käsler 1/2 gulden
Egidi schuester 1 gulden
Caspar slesinger VIII gulden
Peutler im khirchauß [1/2 gulden] 1 ort
Summa XXXI gulden 1/2 fl. (15. lap)

Vierd quart
Erst ansag
Wolfgang Wagner XXIII^{-ger}

idem Wagner 1 1/2 gulden, idem Mert Mair 1 ort
Erhart slosser 1 1/2 gulden, ist abZogen
Georg Hafner III ort
Steffan Barbier III gulden
Castl Zierler puluermacher III gulden
Peter Riemer 1 1/2 gulden
michel messrer 1 ort
36Gregor pülay II gulden
Hanns khunter 1 ort
Her mathes piesch [1/2 gulden] 1 ort, idem paul stifter 1 ort
Steffen Zeüner 1/2 gulden
Jacob Hafner 1 ort

margs paul güeter 1 ort
Steffan wagner 1 ort
Summa XVI gulden 1 ort (*16. lap*)

Annder Annsag
[Peter Riemer] XXIII^{ger}
Für In gregor pülay

Georg pessrer Schmid II 1/2 gulden
Hanns Waläsch 1 gulden
Jacob Hunger 1 ort
Wolfgang Weinhösl 1 ort
Hanns ledrer 1 ort
Jacob Wulfing 1 ort, idem gehorlaß slosser 1 ort
Christoff weber 1 ort
Clement praun 1 ort
Leonhart Castner 1 gulden
Waltasar Heügl 1 ort
Mathes Fritz 1/2 gulden
Christof schmid 1 gulden
Benedict wagner 1/2 gulden
wolfgang fuerer 1 ort
Peter farkusch 1 1/2 gulden
Erhart CZun III ort
georg khäsler engel 1 gulden, idem mert mogkh 1/2 gulden
Leonhart fleischagkherin 1 ort
[Paul stiffter] idem Nicka oswaldin 1 ort
Lasla fleischagkher 1 ort
Steffan Mülnerin 1/2 gulden
georg fidler III ort
Hanns pinther 1 ort
in paul Moritz mairhof 0
Bartlme sweinbartner 1/2 gulden
Paul prügkler 1 ort (*17. lap*)
Hanns Maurer 1 ort
Christan scheich 1 ort
n.Preitenawer 1 ort
Hanns schnürer 1 ort
mathes gebhart 1 ort
n. pöschlin hauß 1 ort
Wolfgang schändtl 1 ort
Andre weber 1 ort
Jacob guetman 1 ort
[Hanns Dietrich]
Summa XVII gulden III ort

Dritt Annsag
[Wolfgang Hafner] XXIII^{-ger}
georg fidler

Hanns Dietrich 1 ort
Thoman pinther 1 ort
niclas Rot 1 ort
Mathes Mülner 1 ort
Bernhart prangerin 1 ort
clement n. 1 ort
Christan thämisch 1 gulden
Ambring pinther 1 ort, Bräntler (18. lap)
Wilhalbm Bläsweter 1 ort
Steffen Hunger 1 ort
Wolfgang plasweter 1/2 gulden
Steffan Blasweter 1 ort
Michel Fidler 1/2 gulden, idem Sein Mueter 1 ort
Wildpold wolfpeis 1 ort
Mert Stubenfol 1/2 gulden
Vrban Hunger 1 ort
Christan fidler 1 ort
Balasch Hunger III ort
Mathes panntzer 1 ort, idem Hanns pantzer 1 ort
Laurentz schuester 1/2 gulden
Jangko potschaer Hunger 1 ort
Ambros prasch 1 gulden III ort
Wolfgang weber III 1/2 gulden
Steffan prasch 1 ort, idem georg prasch 1 gulden 1 ort
Summa XI 1/2 gulden 1 ort (19. lap)

Vierd Annsag
[Andre Caschauer] XXIII^{-ger}
Fur In ambros prasch

idem Caschauer III gulden
Oswald olber II gulden
michel greisser II gulden
Steffan Haberuogt 1 1/2 gulden
Quirein Rambleutter 1 gulden
michel Eëberel III ort
valentin greisser III ort
Cristan kayser II gulden
Michel kolbmhouer 1/2 gulden
Rueprecht Nika 1 1/2 gulden, idem Leopold polltz 1 ort
philipp schuester III ort
Ambross weiss 1 1/2 gulden, idem Andre greisser [1 gulden] III ort

Wolfgang Hafner II gulden
 michel Hamer 1/2 gulden
 Pancratz khrembserin 1 1/2 gulden
 Thoman Deumel 1 1/2 gulden 1 ort
 vlrich khërner 1 gulden (20. lap)
 Oswald Franngk III ort
 Georg Deumel 1 gulden 1 ort
 Mathes paur 1 ort
 Georg swartz 1 ort
 Hanns khramapfl 1 ort
 Wentzl pernhart 1 gulden 1 ort, idem Sein sun 1 ort
 37Benedict schreiner 1/2 gulden, idem georg schuester 1 ort
 Steffan Frangk 1 gulden 1 ort
 Georg Mügkl 1/2 gulden, idem Andre Lanngin 1 ort
 Michel graf II gulden, idem Rueprecht n. 1 ort
 Rueprecht pinther 1 1/2 gulden
 Georg frisch Hertz 1 ort
 pfersichkhern 1 ort
 Cuentzl Jänusch 1 ort
 Veit strauss 1 gulden
 Mathes pleier III ort
 Michel panntZer 1 gulden 1 ort Zalt
 Summa XXXVIII 1/2 gulden (21. lap)
 Summa der vorstatt Steuer Facit IIICVI guldin 1/2, Jd est 306 1/2 guldin (22. lap)
 [Am gocz auforcZ tag (1530. máj. 26) hat der lasl flejšschakher tzolt steuer X sol. adem tag hat pinter larencz steier tzalt 1 tal den.]
 mer ademe tag hat der tamasch auss der neu stift steuer tzalt V sol.den. (23. lap)
 Den 25 tag Junii (1530.) hat Michel der Andreaschin suen purgerrecht entphangen vnd sein aid than mit auferlegung 1 tal.den.
 Niclas kolbenhouer hat auf dem Rothauss aufgehebt das gelt so peter Riemer an seines Bruder hauss beZalt facit VI tal.den. Am somtag Rogationum Anno etc.im 31-ten (1531. máj. 14)
 item Am Erichtag nach aller heiligen (nov. 7) dem Maister Mathes Zimerman von wegen der bestelten schintl Zum glockenhauss auf dem Rothauss steuer gelt geben 10 sol.den.
 item Am phinstag vor Martini (nov. 9) dem Statschreiber Zerung gen Wienn von dem steuer gelt auff dem Rothauss geben 1 gulden (24. lap)

Steffan schueler

Zalt den Sontag vor Simonis vnd Jude (1530. okt. 23) 1 fl.
 Zalt den Sontag vor Martini (nov. 6) facit II gulden
 Zallt suntag vor Lucie (dec. 11) III gulden
 Zalt Reminiscere (1531. márc. 5) II gulden
 Für her Bartlme, der den Zehendwein fur her thoman ausgericht der kärbdnerin abgeZogen 1 gulden
 Zalt montag nach Letare (márc. 20) II 1/2 fl.
 Zalt sontag Misericordie (ápr. 23) II gulden
 Zalt am suntag Exaudi (máj. 21)

Zalt Simonis vnd Jude (*okt. 28*) an der steur wolfgang am ort 1 gulden
Zalt für swartz georgen 1 ort
Jme für sein Müe abZogen 1/2 gulden (*25. lap*)

Steffan Dölldel

Sontag vor Martini (*1530. nov. 6*) II gulden VIII sol.den
Zalt katherinne virginis (*nov. 25*) II 1/2 gulden
Zalt Suntag vor Lucie (*dec. 11*) 1 gulden
Zalt Innocentum puerorum (*dec. 28*) II gulden
Zalt sontag vor purificationis Marie (*1531. jan. 29*) II gulden
Zalt sontag Misericordia (*ápr. 23*) II 1/2 gulden
Zalt sontag Exaudi (*máj. 21*) II fl. (*26. lap*)

*3 quart [Bartlme Lanng]
Michael kater*

Zalt Simonis vnd Jude (*okt. 28*) III ort
Zalt den Sontag vor Martini (*nov. 6*) facit 1 gulden 1 ort
Zalt sontag vor Lucie (*dec. 11*) 1 gulden
Zalt sontag vor Sebastiani (*1531. jan. 20*) III ort
Zalt sontag vor Purificationis Marie (*jan. 29*) II gulden
Zalt sontag Misericordia (*ápr. 23*) 1/2 gulden
Zalt sontag Exaudi (*máj. 21*) ein ort
Zalt Petri vnd Pauli (*jún. 29*) 1 gulden (*27. lap*)

Paul scheiber

Zalt Simonis vnd Jude (*1530. okt. 28*) 1 gulden
Zalt den Suntag vor Martini (*nov. 6*) III gulden
Zalt khatherine virginis (*nov. 25*) III ort
Zalt suntag vor Lucie (*dec. 11*) 1/2 gulden
Zalt sontag vor Sebastian (*1531. jan. 20*) 1 gulden
Zalt sontag vor Misericordia (*ápr. 23*) 1/2 gulden
Her mert sighthart die Zeit Burgermaister hat an heut dato fur Kylian paar segenknecht die verdtig vnd heuerig steur auf das rathauß geraicht III ort gelt actum phintztag vor marie magdalene im 31 Jar (*júl. 20*)
Facit III ort (*28. lap*)

*[Andre pauer]
Steffan Spilber*

Zalt Simonis vnd Jude (*1530. okt. 28*) III gulden
Zalt Katherinne virginis (*nov. 25*) III 1/2 gulden
[Augustin Sämpel Zalt an seiner steur der 1 1/2 flor. an montag nach Judica (*okt. 31*) VI sol den.]
Zalt am suntag Exaudi (*1531. máj. 21*) II fl
Zalt Simonis vnd Jude im 31 Jar (*okt. 28*) 1/2 gulden
Braunwalds hausfraw Zalt fur Jren hauswirt VII sol. Jr die 3 [4] sol.den. nachgelassen facit 1 fl.
Strabmer Zalt fur sein Mueter 1 ort Suntag Reminiscere im 32^{-ten} (*1532. febr. 25*)

Vnd ist Zalt vnd verraitt Suntag quasi modo geniti Jm 32 Jar (1532. ápr. 7) (29. lap)

philipp mogkh

Zalt Simonis vnd Jude (1530. okt. 28) III 1/2 gulden

Sontag vor Martini (nov. 6) Zalt V gulden

Zalt Katherine virginis (nov. 25) II gulden

Zallt Suntag vor Lucie (dec. 11) IIII gulden

Zalt suntag vor Sebastiani (1531. jan. 20) IIII gulden

Zalt sontag Reminiscere (márc. 5) III gulden

38 Zalt sontag Misericordia (ápr. 23) 1/2 gulden

Zalt suntag vor philippi Jacobi (ápr. 30) VI. gulden

Fur Jn vnd die 2 vierundZwaintzger paul [spilber] scheiber vnd Steffan Spilber abgeZogen 1 1/2 fl. actum

suntag vor nach Sebastiani Jm 32 Jar (1532. jan. 21) Facit

Eodem die et Anno ut Supra Zalt an diser Steur 1 fl

Eodem die Zallt 1 ort

Zalt in Anno domini 32 für Hanns woger suntag ante purificationis (1532. jan. 28) facit 1 ort

der stephan schaller kinder steurgelt ist abZogen facit 1/2 gulden

Vnd ist also verraitt vnd Zalt an sontag Reminiscere Anno 33 (1533. márc. 9) (30. lap)

Vierd quart Wolfgang Wagner

Am Sontag vor Simonis und Jude (1530. okt. 23) an seiner ansag 1 fl. III ort

Montag vor Simonis vnd Jude (okt. 24) ist Erhart schlosser für sein dienst abZogen vnd nachgelassen die steur facit 1 1/2 gulden

Castl puluermacher abZogen am pulfer sein steur III gulden

Sontag vor Martini (nov. 6) IIII gulden II ort

Zalt suntag vor sebastiani (1531. jan. 20) II gulden

Zalt Sontag Reminiscere (márc. 5) III ort

Sontag Misericordia (ápr. 23) 1/2 gulden (31. lap)

[Peter Riemer]

Gregor pulaj

Zalt mathei apostoli (1530. szept. 21) 1 1/2 gulden

Zalt Dominica vor Simonis et Jude (okt. 23) 6 gulden

Zalt simonis vnd Jude (okt. 28) 1 ort

Zalt katherine virginis (nov. 25) III gulden

Zalt suntag vor Lucie (dec. 11) 1/2 gulden

Zalt suntag vor sebastiani (1531. jan. 20) 1 gulden

Zalt Sontag vor purificationis Marie (jan. 29) 1 gulden 1 ort

Zalt sontag Reminiscere (márc. 5) 1 ort

Zalt sontag Misericordia (ápr. 23) 1/2 gulden

Zalt suntag nach viti (jún. 18) 1 1/2 gulden

Jacob wülfing ist Jm XXXII^{ten} Jar sein steur auf gebeth nach gelassen worden sol hie aufgehbt werden (32. lap)

[Wolfgang Hafner]

Für Jn Georg Fidler

Zalt simonis vnd Jude (1530. okt. 28) II gulden 1 ort
Zalt katherine Virginis (nov. 25) 1 1/2 gulden 1 ort
Zalt suntag vor Lucie (dec. 11) III 1/2 gulden
Zalt sonntag Reminiscere (1531. márc. 5) III ort
Zalt sonntag Misericordia (ápr. 23) 1 gulden 1 ort
Zalt am sonntag Exaudi (máj. 21) 1 fl. I ort (33. lap)

*[Andre Caschawer]
Ambros Brasch*

Zallt mathei apostoli (1530. szept. 21) 1 1/2 gulden
Zalt dominica vor Simonis vnd Jude (okt. 23) II ort
Sontag vor Martini (nov. 6) IIII gulden III ort
Zalt Katherine Virginis (nov. 25) II 1/2 gulden
Zalt suntag vor Lucie (dec. 11) VI gulden
Zalt eodem die für georg deumel 1 emer 1 quart wein für 1 gulden 1 ort den hat man Jns Rathauß geführt
Zalt suntag vor sebastiani (1531. jan. 20) III gulden III ort
Zalt sonntag Reminiscere (márc. 5) IIII fl. II ort
Zalt sonntag Misericordia (ápr. 23) II gulden
Zalt Ad diem so vlich kherner Jn seiner ansag nachgelassen 1/2 gulden
Zalt sonntag Cantate (máj. 7) 1/2 gulden
Zalt am phingst Montag (máj. 29) Michl pantzer sein steur 1 gulden 1 ort
Zalt Ad diem mer IIII gulden
Zalt Suntag nach viti (jún. 18) 1 gulden III ort
Zalt Jnnhalt ainer Zedl 4 fl. 3 sol. dauon gehören für Quirein Ramleuttner in des caschauer steur [2] 1 1/2 fl. Restat Jm noch [abZogen] facit [II 1/2] II fl. VIII sol.
Simon eisaler für sein hausfraw die pancratz kremslerin 7 sol.den. dem richter andre paltram bezalt, ist verrait worden (34. lap)
Für den pfersichkern abZogen vnd nachgelassen 1 ort Cuentzl Janusch nachgelassen 1 ort Lang andre Jn nachgelassen 1/2 fl.
Zalt Suntag vor sebastiani (1532. jan. 14) in 32 Jar für Valtin greisser 1 ort
Abgerait mit Ambroß presch der steur Jn 30 Jar Zalt alle ding mit denen so man di steur nachgelassen vnd ist Zallt (35. lap 35a. lap üres)

*1530 Blasi nadt
Camermaisters emphanng Steurgelltz Jm 30ten*

item Am Mittwoch nach Assumptionis Marie (1530. aug. 17) hat herr Camer maister Natwaläsch entphanng steurgelt der steur Jm XXX^{ten} angeschlagen fach XIII tal.den.
item Mer so [herr] Starschreiber entphanng auss hern Camermaister beuelchs facit VII tal. IIII sol.den.
item Von Benedicten peurß steurgelltz emphanng V gulden
idem her Cambrer an montag nach Augustini (aug. 29) steurgelltz emphanng auf dem Rathaus IIII tal. VI sol.den.
Camermaister steurgelltz auf dem Rathaus emphanng Mathei apostoli (szept. 21) XVII 1/2 gulden
Camermaister steurgelltz auf dem Rathaus emphanng 39 Montag vor Simonis vnd Jude (okt. 24) facit

XXXVIII gulden

Eodem die empfungen IIII gulden

Camermaister steurgelt empfungen auf dem Rathaus den Mitwoch vor Simonis vnd Jude (*okt. 26*) IIII gulden (*36. lap*) 1530

An heut Freitag nach aller heiligen tag (*nov. 4*) die Steuerherren in abwesen des Camermaister seiner eewirtin Steurgelt ausgezellt und Zugestellt In summa CXXI gulden

Am abend S(ankt) elisabeth (*nov. 18*) hat her walasch Stat Cambrer von her Hannsen Reussen Steurherrn Steurgelt empfungen XLI Hungrisch gulden agkher gelt

Freitag nach andree (*dec. 2*) hat her Balasch Cambrer empfungen agkhergelt so Fritz mathes erlegt Zu gemainer stat handen [emph] VI tal.den. vmb den grossen agker neben gregor pwlai bei dem rastkhreutz

Her Cambrer empfungen nicolai episcopi (*dec. 6*) auf dem Rathauß von maister Leopold goldschmid steurgelt II sol. den Fur das Neu statsigl arbeit vnd silber abZogen VIII sol.den. vnd her waläsch ist dem goldschmid auch VIII sol.den. schuldig gewest, die seind auch hiemit abgerait vnd der Cambrer sol dießen VIII sol.den. für den goldschmid legen vnd bringt alles Zusammen II gulden Vnd bargelt an der stat arbeit XI sol.den.

Am freitag nach Concepcionis Marie (*dec. 9*) dem Camermaister Blasi nadt steurgelt eingantwort 43 gulden 1 tal.den. (*37. lap*)

Feria secunda ante festum S(ancti) thome apostoli im 30ten Jar (*1530. dec. 19*) her Cambrer durch her Reussen steurgelt Zuegestellt 45 gulden III ort

An heut Fabiani vnd Sebastiani der martrer (*1531. jan. 20*) hat Christian Hunger burger Zu ödnburg 5 tal.den. Zalt, so er noch an seinem haus in der Neugass lautt der schatzüng Zutun ist beliben dieselben 5 tal.den. hat her Balasch als statCambrer eodem die empfungen Facit 5 tal.den.vnd ist die hauseug also beZallt

An heut montag nach vincencii im XXXI^{ten} Jar (*1531. jan. 24*) hat Blasi nagd statCambrer steurgelt auf dem Rathauß empfungen 53 tal.den.

An heut sand Blasien tag (*febr. 3*) her Cambrer steurgelt empfungen 19 tal. 4. sol., bei heren statrichter Valtin schuester steurgelt 1 1/2 gulden. Jdem purgerrecht vom schuester 1 tal.den. Von erhart cZün vmb kirchweingärtl Im [sand Le] leberperg Zu sand sebastian gehörig 3 tal.den., mer steurgelt 1 sol.den. Summa heutigs emphang Facit 25 tal. 4 sol. (*38. lap. 38/a lap üres*)

Statburger ansag

1530

[Niclas Manin] 1 ort, Zalt

[Gregor Riemer] 1 gulden, Zallt II gulden

[Veit Hasenstab] 1/2 gulden, im nachgelassen von der salczcamer wegen

Clans prantweiner 1 ort, Zalt

[Wolfgang peutler] 1 1/2 gulden, Zallt 1 gulden

[Caspar Judenfeindt] II gulden, Zalt 1 fl

paul Moritzin VI gulden, Zalt

[Michel puelndorffer] VII gulden, solvit, idem Hanns Zingiesser 1/2 gulden, Zalt, idem Blasi schvester 1 gulden Zalt, idem Franngkh schneider 1/2 gulden, Zalt

Hieronymus Hierß erben II gulden, Zalt

[Her peter Lanng] V gulden, Zalt III fl. ist gar Zalt, solvit

[Mathes garthner] V gulden, Zallt

Hanns Castner II gulden, Zalt (*39. lap*)

Georg schmid III gulden
 Andre schreiner 1 1/2 gulden, Zalt, idem peter schuester lort
 [Caspar Bawr] II gulden, soluit II gulden
 [Mathes ledrer] III gulden, soluit
 Mathes Voyt hauss 1 gulden
 [michel schuester] II gulden, Zalt
 Georg premb fleischagkher 1 gulden
 [Christoff schuester] 1 gulden 1 ort
 Hanns vnger schuester 1 ort
 [Caspar nesslinger] VII gulden, Zalt V gulden, die II gulden sein Jme von dem Rat abgeschlagen
 [Jacob fleischagkherin] III ort, Zalt
 [Lasla fleischagkher] 1 gulden, ist Jm aufgehebt worden vnd nachgelassen
 [Hanns piesch] II gulden, von wegen sand georgen Raittung
 Hanns Bläsweter III ort, Zalt idem Straussin 0 (40. lap)
 Wildpold fleischagkher 1 gulden, Zalt
 michel fleischagkher 1 1/2 gulden, Zalt
 Blasi werffenRing II 1/2 gulden, Zalt
 Rueprecht Hauserin 1 gulden, Zalt
 [Laurentz pintherin] 1 gulden, Zalt
 Mathes Hösch V gulden, Zalt
 Andre paltrumb III gulden
 n. Ziergkndorffer 0
 Balasch caspar II gulden, Zalt, Zalt
 Bartlme ofner 1 1/2 gulden
 Hanns schutzner II 1/2 gulden, Zalt, Zalt
 Leopold goldschmid II gulden, Zalt
 Georg schneider 1 gulden, Zalt, idem Andre püringer 0, idem kathrei paddiern 1 ort
 Wolfgang pauss II 1/2 gulden, totum soluit (41. lap)
 Hanns Muerr II gulden, Zalt
 [Caspar kolb V gulden] im als ainem Ratheren dieße 40Zeit nachgelassen
 Veit schneider III gulden, Zalt
 Jban micheln güeter VIII gulden, Zallt minus 18 creuzer
 Gregor kywyr VI gulden, Zalt
 Frantz Sübenbürger XVI gulden
 Lasla kramer 1 gulden, Zalt
 Peter schneiderin II gulden
 [wolfgang dölldl, idem Sein Sun] V gulden, Zalt III fl., idem [Lasla Riemer kinder] 1 1/2 gulden
 Mathias nadt II gulden
 [valentin schuester] 1 1/2 gulden, Zalt
 georg schuester 1 ort
 Jacob ledrer 1 1/2 gulden, Zalt, idem [peter graf] II gulden, Zalt gar, idem [alt georg Haberleüter] 1 gulden,
 gar Zalt (42. lap)

[Andre Bläsweter]
Hainreich schmid

Dominica ante Simonis et Jude (1530. okt. 23) Zalt III ort
Thoman dornerr hat Zalt in hainreich Schmidt ansag den Montag vor Simonis vnd Jude (okt. 24) facit III ort, Jme nachgelassen sein steur
Dominica vor Martini (nov. 6) Zalt III ort
Zalt Innocentum (dec. 28) 1 gulden III ort
Zalt suntag vor sebastiani (1531. jan 20) 1/2 gulden
Zalt sontag Misericordia (ápr. 23) III ort
LarencZ SymbhercZ hat erlegt sein steur 1 ort gelt am tag exaudi (máj. 21. 43. lap)

Andre Bläswetter

mathei apostoli (1530. szept. 21) Zalt gregor pulai in Blasweter ansag VII gulden
Montag vor Simonis vnd Jude (okt. 24) 1 ort
Eodem die Zalt 1 gulden
Sontag vor Martini (nov. 6) Zalt III gulden 1 ort
Zalt Katherine virginis (nov. 25) 1 gulden
idem Zalt die eodem II gulden VIII sol.
Zalt suntag vor Lucie (dec. 11) 1 gulden
Zalt Innocentum (dec. 28) 1/2 gulden
Zalt Epiphanie (1531. jan. 6) 1/2 gulden
Zalt eodem die pro Andreäschin 1 gulden
Zalt suntag vor Sebastiani (jan. 20) II gulden
Zalt Montag nach Reminiscere (márc. 6.) 1 1/2 gulden
Zalt montag nach Judica (márc. 27) II gulden minus 2 kreuzer
polan gergl nachgelassen die herren 5 sol. den. wie ainem vierundzwainzker. Mer hat er Zallt den halben gulden sein steur anstand Suntag nach viti (jún. 18) Facit 5 sol.den.
Vnd polan gergl hat Also sein angeslagen steur die 9 fl. Zeit
Vrban andreäschin Zalt freitag nach mathei apostoli (szept. 22) 1 gulden
Für veit Reitter hat waläsch nadt Zalt 1 ort (44. lap)

*[Michael sayler] 2 quart
Caspar Muerr*

dominica ante Simonis et Jude (1530. okt. 23) II fl. et 1 ort
Sontag vor Martini (nov. 6) Zalt III gulden
Zalt katherine virginis (nov. 25) III gulden III ort
Zalt suntag vor Lucie (dec. 11) III gulden 1 ort
Zalt Sontag vor Purificationis Marie (1531. jan. 29) 1 1/2 gulden
Zalt suntag Reminiscere (márc. 5) 1 1/2 gulden
Zalt sontag Misericordia (ápr. 23) 1 1/2 gulden
Christan Zeiner Zalt sein steur V gulden, die her Balasch an seiner schuld emphanen
Zalt sontag Cantate (máj. 7) 1 gulden
Heliashen Zigler sein steur nachgelassen vmb sein versaumnus bei gemainer stat arbeit facit 1/2 gulden
Zalt petri vnd pauli (jún. 29) 1 1/2 gulden
Zalt pusch steffan vnd ain paur von agndorf mit Namen georg pinther III gulden
idem Zalt ersten Suntag aduents (dec. 3) 1 1/2 gulden
Jme abgeZogen fur peter kursner so langst mit tod abgangen 1 ort

Abgezogen für her Hans Reissen 1 1/2 fl.

Für steffan pekhen hat Zalt der tischler 1 fl., der 1/2 fl. Im nachgelassen Sonntag Reminiscere im 32-ten Jar (1532. febr. 25. 45. lap)

Blasi salltzer

Zalt katherine virginis (1530. nov. 25) IIII gulden.

Zallt suntag vor Lucie (dec. 11) 1 1/2 fl. 1 ort

eodem die Zalt alt steur im 29-ten Jar 1/2 gulden wie Im alten steurregister stet

Zallt eodem die 1/2 gulden

Zalt sonntag vor sebastiani (1531. jan. 20) 1 1/2 gulden

Zalt sonntag vor purificationis Marie (jan. 29) II 1/2 gulden

Zalt sonntag Reminiscere (márc. 5) II gulden

Zalt sonntag Oculi (márc. 12) III gulden

Zalt sonntag Misericordia (ápr. 23) III gulden 1 ort

Zalt sonntag Cantate (máj. 7) 1/2 gulden

Ad diem dem pheil schifter nach gelassen 1/2 gulden Vnd dem Michl Ratner an seiner steur nachgelassen 1/2 gulden

Zalt am sonntag Exaudi (máj. 21) III 1/2 fl. 1 ort

Andre Fidler Zallt 1 ort

Zalt sonntag nach Sebastiani Anno 32 (1532. jan. 21) 1/2 gulden

Für emrich Hunger eisner abgezogen ettlicher raiß halben 1 fl.

christan Zimmerman geben dem Blasi nagd auf den stet Züg V metzen, Haben pro 10 sol.den. Im 41 darfur seiner steur abgezogen 1 fl.

Zalt sonntag Reminiscere (febr. 25) Im 32-ten an diser Zedel II 1/2 fl.

Zalt An sant Thomas tag Jn 33-ten Jar (1533. dec. 21) 1/2 fl. (46. lap)

1531

An heut mittichen nachst nach sand Appolonia tag Im XXX-ten

Jar (1531. febr. 15) ist her Frantz Subenburger Zu gemainer stat Cambrer gesetzt worden

Eodem die Cambrer Steurgeldt auf dem Rathauß emphangen V gulden

Am Oster abent (ápr. 8) hat her Sübenburger Cambrer von hanss Reißen steur gelt entphangen facit LXVIII tal. II sol XIII den.

Christan Zeiner sein steur Zalt V gulden Zalt, die her Balasch an seiner schuld emphangen, sol Jme an seiner schuld aufgehebt werden. Facit V gulden, soll Jme durch heren StatCambrer dermassen eingeraitt werden.

Her Mathes Tröpl hat steur gelt Zalt den Freitag nach Inventionis Crucis (máj. 5), so heren Frantzen durch her Hansen Reissen weilunt angesetzten Camerer verarit ist, facit VII sol.den.

Am tag philipi vnd Jacobi der Zwelff botten (máj. 1) hat her Frantz subenburger von her Reissen steur hern entphangen fach XLIII tal. IIII sol. XII den.

Am Sontag Cantate (máj. 7) hat Hans Reiss steur gelt entphangen, so Er her Frantzen Camermaister verraiten solle, fach III tal III sol. XV den. (47. lap)

item Rat Christan hat sein steur beZalt, hat der Reiss eingenomen, dem her Frantzen Camberer Zuuerraiten, facit 1 tal. den.

item Am sonntag der creutzwochen (máj. 14) hat her Reiss steurgelt entphangen an her Frantzen Camber stat facit 3 tal. 2 sol. 9 den.

item Am sambstag Vor exaudi

1–5. kép

57. Mp. M. GYŐR–EBENFURT „A” 1899. XII. 2.–V.
 57. Mp. T. EBENFURT–GYŐR „A” 1899. XI. 29.–V.
 58. Mp. M. GYŐR–EBENFURT „A” 1899. XI. 29.–V.
 4458. Mp. T. EBENFURT–GYŐR „A” 1899. XI. 2.–V.

A mozgópostai forgalomban hosszabb szünet következett és csak 1929-ben indult újra.

57. Mp. M. GYŐR–SOPRON 1 1932. VI. 10.–1943. (4. kép)

